

Fot. T. i S. Zwoliński.

KOLEJ LINOWA NA KASPROWY WIERCH

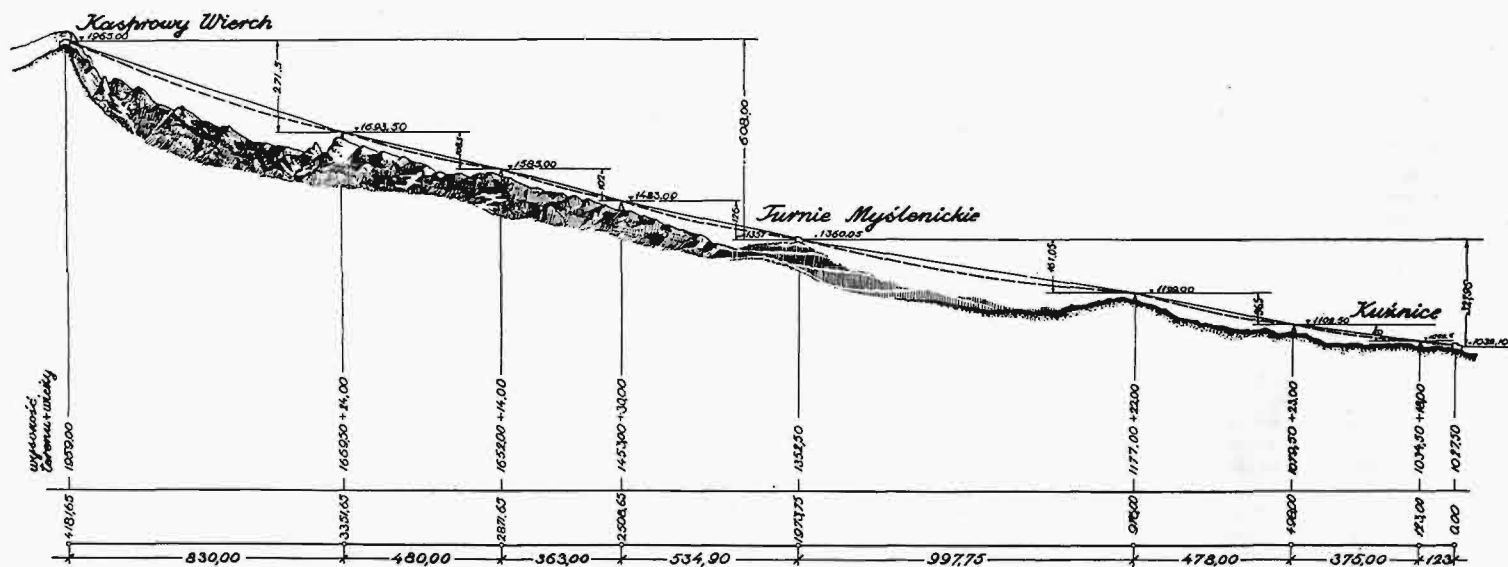
W dyskusji, którą zamknęły już nie słowa lecz fakty, zwyciężyły właściwie góry. Pozostały majestatyczne i wspaniałe, obojętne na słowny bój stoczony w dolinie i na bohaterские wysiłki ludzi, realizujących śmiały pomysł.

Dziś może się o tym przekonać każdy mieszkaniec dalekich dolin, niezaopatrzonej nawet w skomplikowany ekwipunek taternika. Wszyscy mogą z łatwością stwierdzić, że kolej nie zepsuła Tatr, umożliwiła natomiast bezpośredni kontakt z cudowną atmosferą gór nawet tym, dla których był on już zamknięty — niekiedy na zawsze. To właśnie udostępnienie gór szerokim masom było tak niechętnie przyjęte przez zazdrosnych taterników i sentymentalnych miłośników przyrody.

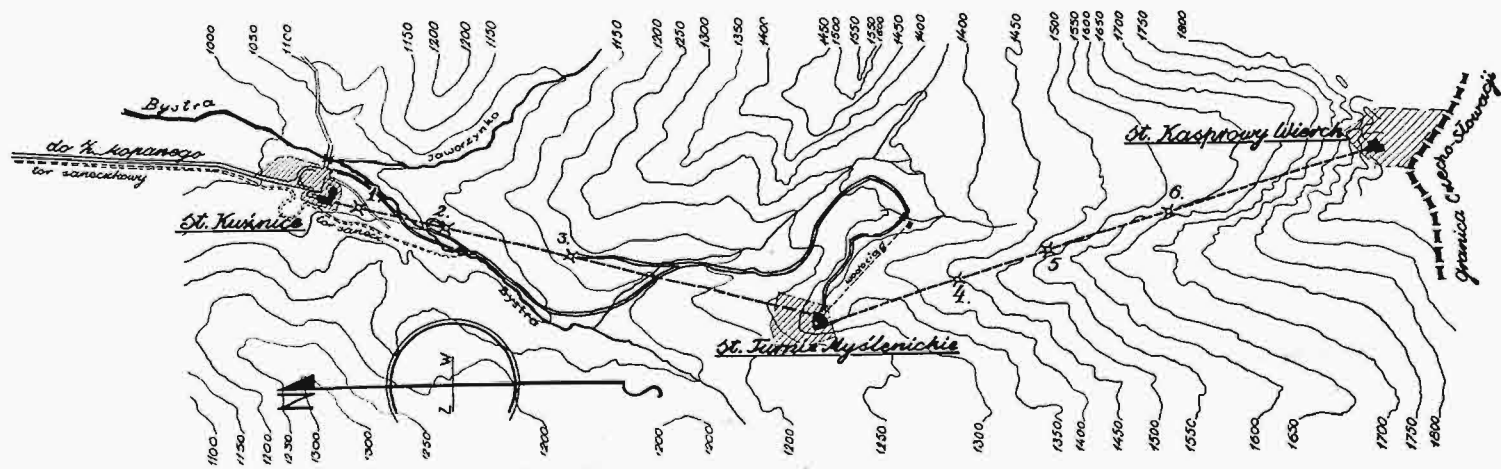
Dziś nie możemy pogodzić się z ruskinowską niechęcią do technicznej twórczości człowieka. Śmiałe konstrukcje wywołują w nas dreszcz podobny jak dzieła sztuki. Ukochanie zaś twórczości ludzkiej w każdej postaci nie przesłania nam bynajmniej miłości do przyrody.

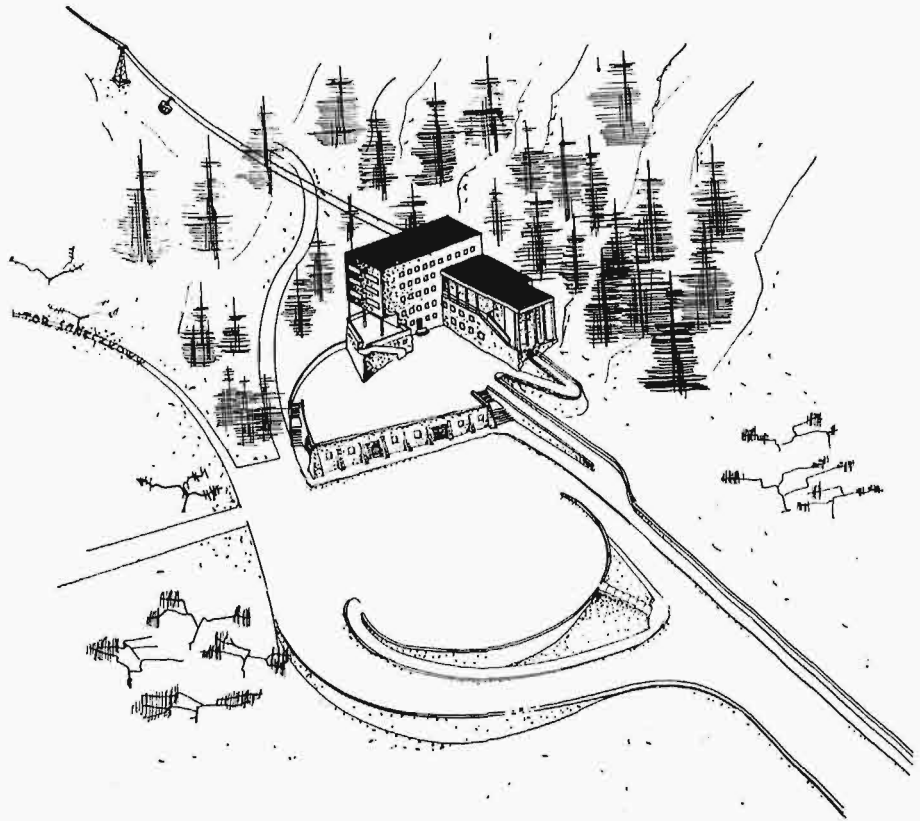
TRASA
KOLEI LINOWEJ.

PRZEKRÓJ.

PLAN.

ARCH. ANNA i ALEKSANDER KODELSKY.
STACJA W KUŹNICACH.

Przy jeździe koleją linową splatają się dziwnie uczucia podziwu dla przyrody w jej najpiękniejszej, najbardziej monumentalnej postaci i dla odwagi i nadludzkiego wysiłku człowieka. Przychodzi to na myśl szczególnie na ostatnim odcinku trasy, pod samym Kasprowym Wierchem, gdzie wagonik kolei pnie się na skały niemal pionowo do góry.

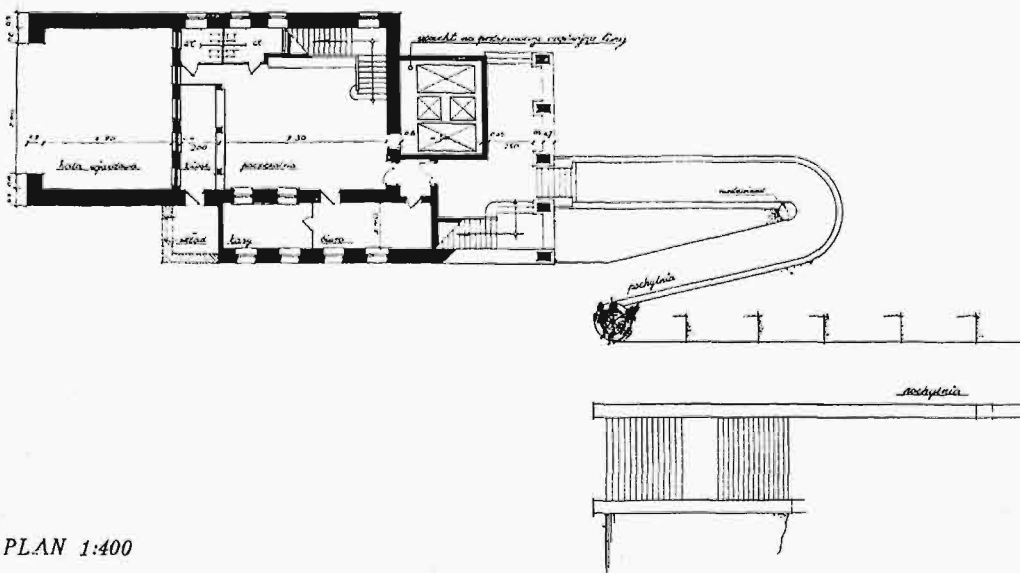
Trasa kolei (por. plan) wybrana została bardzo dyskretnie i korzysta jedynie ze zboczy gór. Na Myślenickiej Turni nastąpiło załamanie trasy, która z doliny Bystrej przechodzi w dolinę Suchą Kasprową. Powstały w ten sposób dwa oddzielne odcinki komunikacyjne z przeładunkiem na stacji Myślenickie Turnie.

Architekturę kolei a więc trzy budynki stacyjne wykonano według projektu arch. arch. Anny i Aleksandra Kodelskich (realizatora całej budowy). Budynki stacji: Kuźnice, Myślenickie Turnie i Kasprowy Wierch zaprojektowane są celowo, w prostych i monumentalnych formach, harmonizujących z pejzażem. Do budowy ścian wykorzystany został w budowlach kamień, wiążący w sposób naturalny architekturę z otoczeniem.

Stacja w Kuźnicach ma najbardziej reprezentacyjny charakter, na co złożyły się otwarty portyk o smukłych słupach i szeroko założone dojścia. Cały teren przy stacji, a nawet dojazd do Kuźnic został uporządkowany (czeka na likwidację szpetna buda restauracji). Kolej linowa nadała nowy ton prowincjonalnej architekturze i urządzeniom Zakopanego, które będzie musiało podciągnąć się do tego poziomu.

WIDOK OD KUŹNIC.

PLAN 1:400

ARCH. ANNA i ALEKSANDER KODELSKY.

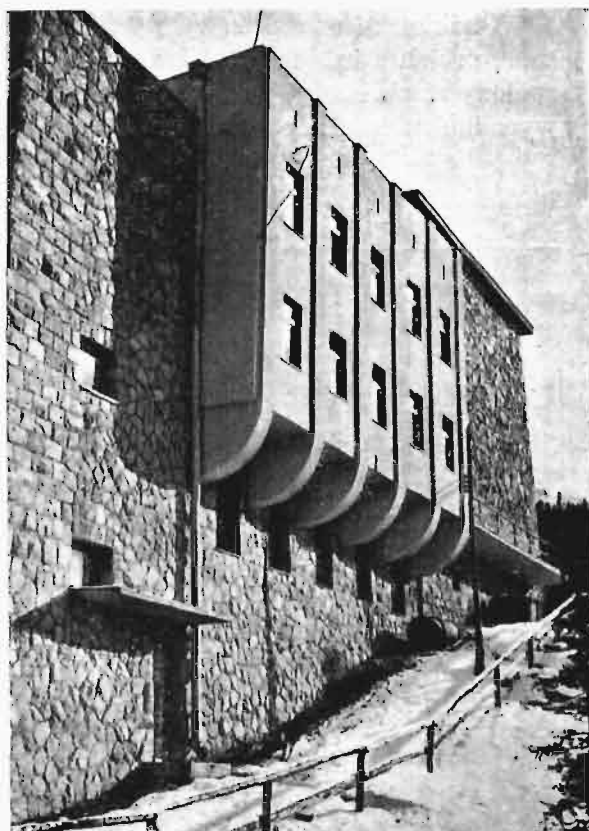
STACJA W KUŹNICACH.

WIDOK OD DOLINY KONDRATOWEJ.

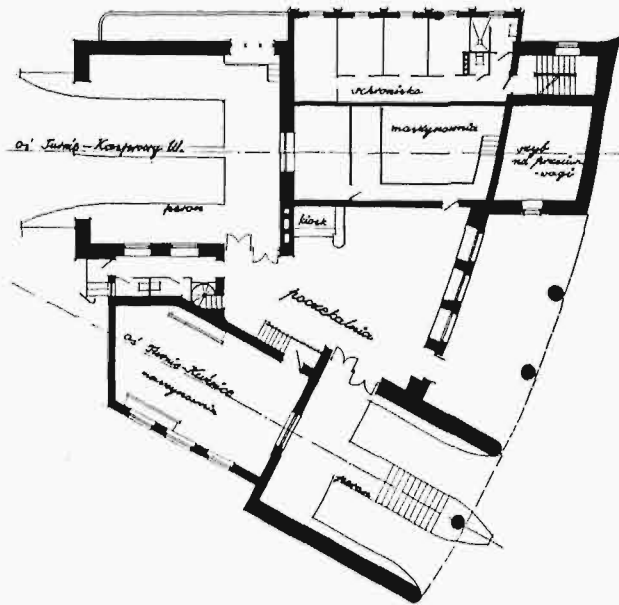
STACJA NA MYŚLENICKICH TURNIACH.

Fot. T. i S. Zwoliński.

ARCH. ANNA i ALEKSANDER KODELSCY.

STACJA NA MYŚLENICKICH TURNIACH.

PLAN

1.400

Na stacji Myślenickie Turnie załamanie osi dało ciekawe ukształtowanie planu, co do którego można było wyrazić jedyny dezyderat — bardziej bezpośredniego połączenia peronów. Mankament ten powstał prawdopodobnie wskutek szczupłości miejsca na wierzchołku turni. Architektonicznie budynek stacji dobrze zespółił się z turnią, na której został wzniesiony.

Stacja na Kasprowym Wierchu ma zbyt obszerny program (stacja, schronisko, restauracja) — jest za duża i przeto nie siedzi tak dobrze w pejzażu, jak stacje na Myślenickiej Turni lub w Kuźnicach. Ma jednak i ten budynek dobre aspekty. Chciałoby się tu widzieć plan miększy, elastyczniejszy, jeszcze bardziej dostosowany do terenu, chociaż zdajemy sobie sprawę jak bardzo usztywnia plan konstrukcja i mechanizm kolei zajmujące środkową część budynku.

Obok stacji na Kasprowym Wierchu znajduje się w budowie obserwatorium meteorologiczne, projektu inż. arch. Aleksandra Kodelskiego. Budynek dobrze związany z terenem — zespółony ze skałami. Opracowanie architektoniczne bardzo proste, całkowicie kamienne i w tym wypadku najbardziej właściwe.

J. Z.

STACJA NA KASPRO-
WYM WIERCHU.

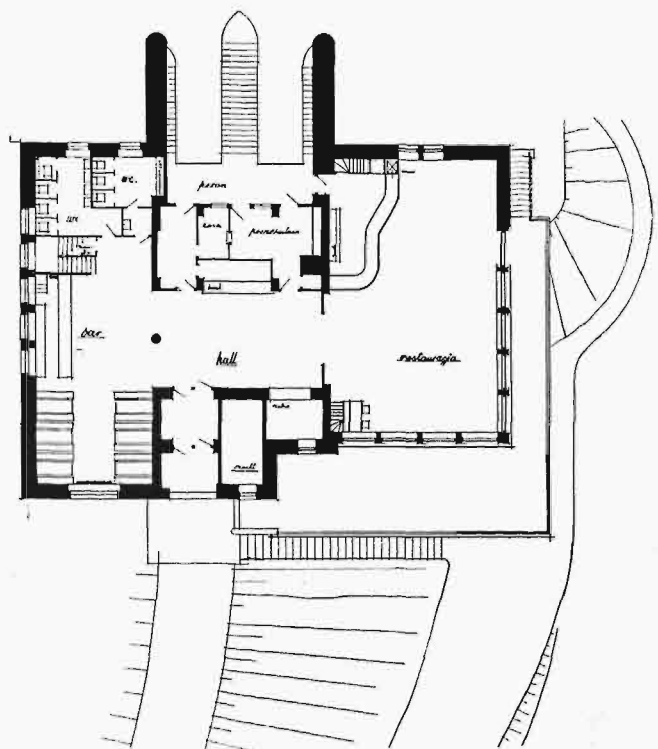
WIDOK OD POŁUDNIA.

STACJA NA KASPROWYM WIERCHU.

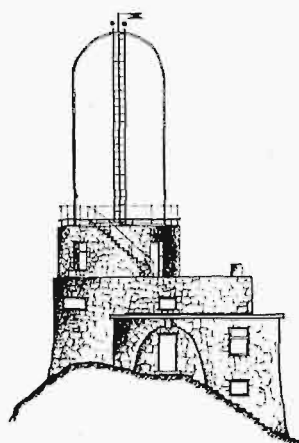
Fot. T. S. Zwoliński.

PLAN 1:400

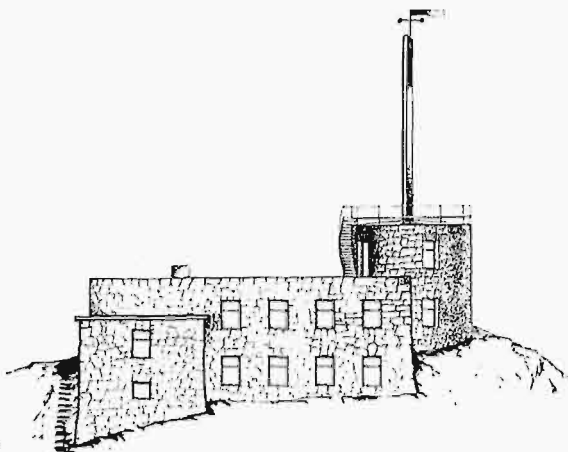

ARCH. ANNA i ALEKSANDER KODELSKY.

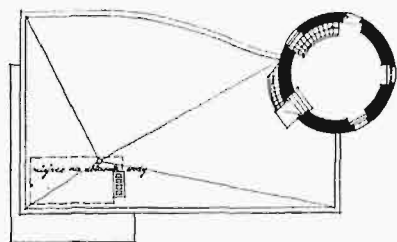
OBSERWATORIUM METEOROLOGICZNE NA KASPROWYM WIERCHU.
 ARCH. ANNA I ALEKSANDER KODELSKY.

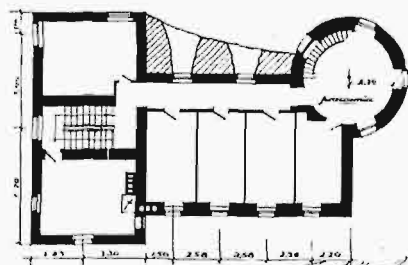
ELEWACJA ZACHODNIA.

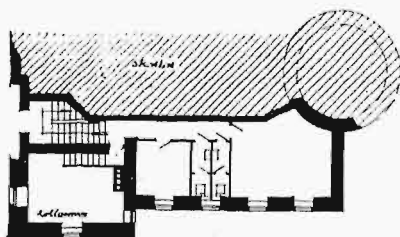
ELEWACJA POŁUDNIOWA.
 1:400

PLAN PIĘTRA I DACHU. 1:400

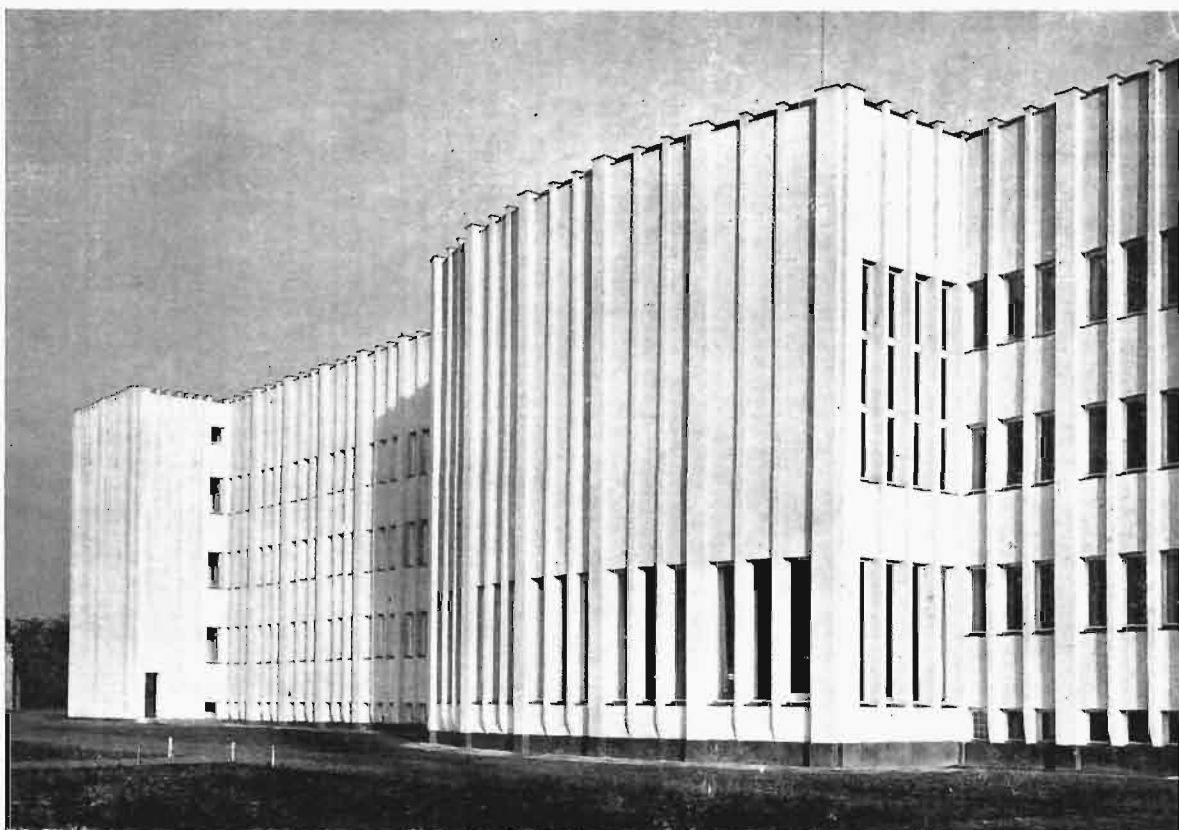

PLAN PRZYZIEMIA WYSOKIEGO. 1:400

PLAN PRZYZIEMIA NISKIEGO. 1:400

ARCH. JERZY WIERZBICKI.

GMACH P.W.K.K.O. W TORUNIU.

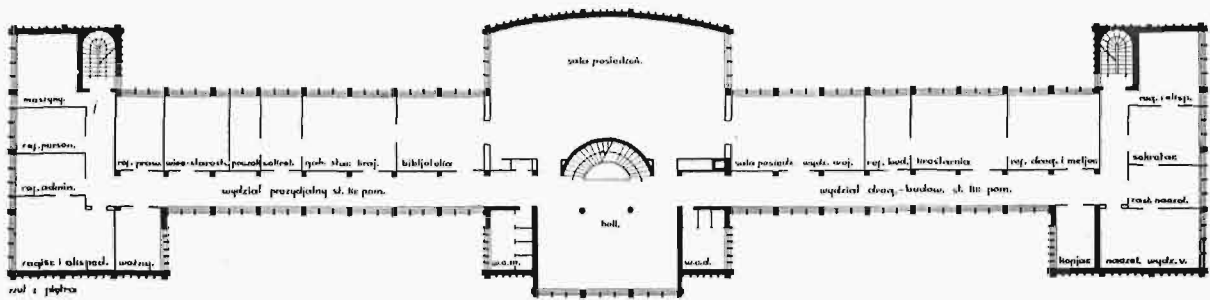
Fot. Cz. Olszewski.

GMACH POMORSKIEJ WOJEWÓDZKIEJ KOMUNALNEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI, STAROSTWA KRAJOWEGO I „GRÓDKA” W TORUNIU

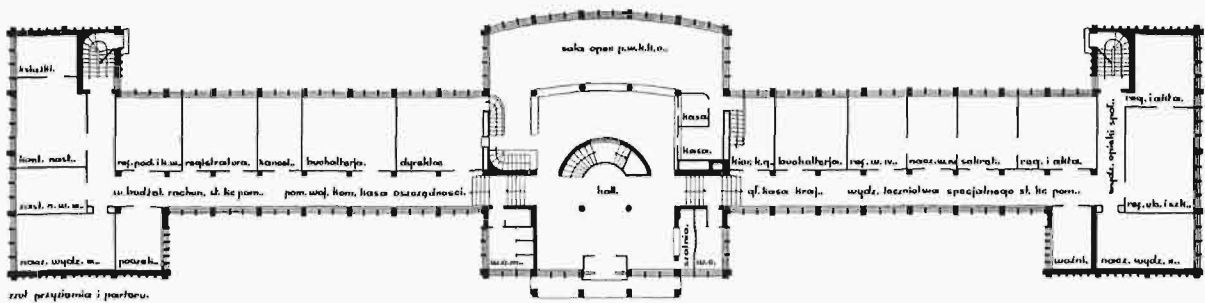
Utartym już zwyczajem zewnętrzny wyraz urzędowości w gmachach publicznych osiąga się u nas przy pomocy kilku pionowych mniej lub więcej wysuniętych lizen. Przeważnie są one zgrupowane na środkowym ryzalicie budynku, względnie ryzalit ten imitują. Przykłady są liczne i powszechne — dość spojrzeć na zbudowane w latach ostatnich budowle Warszawy (Min. Komunik., Naj. Izba Kontroli, Admiralicja i t. d.), Gdyni (B. G. K., Sąd Okręgowy i t. d.) i innych miast.

W gmachu P. W. K. K. O. w Toruniu architekt skorzystał z „urzędowych” pionów w swoisty sposób — zwielokrotnił je, zrobił z pionu podstawowy element zewnętrznego opracowania elewacji, wyodrębniając tym samym architekturę gmachu z szeregu zwykłych „urzędowych” rozwiązań. Wykorzystano przy tym w sposób racjonalny istotne, konstrukcyjne piony budowli — słupy żelbetowej konstrukcji, które zostały wysunięte z płaszczyzny ściany. Dla podkreślenia elementu pionowości pomiędzy zasadniczymi i konstrukcyjnymi pionami — słupami wyprowadzono lizeny, których dekoracyjność uwidoczniła została przez podcięcia w dolnej części przy cokole.

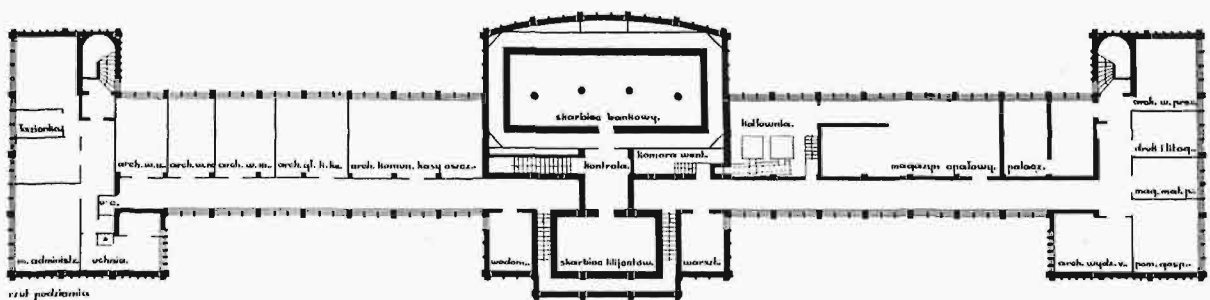
PLAN PIĘTRA.

1:500

PLAN PRZYZIEMIA.

1:500

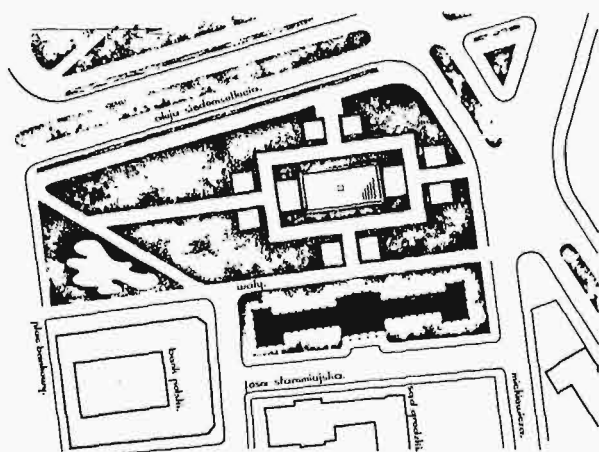
PLAN FODZIEMIA.

1:500

WIDOK OD ALEI SIEDEMSETLECIA.

fol. Cz. Olszewski.

P.W.K.K.O. W TORUNIU.

PLAN SYTUACYJNY.

1:2000

Zastosowanie zwielokrotnionego rytmu pionowych słupów i lizen stworzyło swoisty efekt wertykalizmu nadając przy tym całości nieco abstrakcyjny charakter. Tę abstrakcyjność podkreślała to architektoniczne gmachu — ciężkie pruskie pseudogotyckie budowle w surowej cegle. Ich ciemnoczerwonej masie jasny budynek P. W. K. K. O. o niezliczonych delikatnych pionach przeciwstawia się jak inny świat.

Budynek P. W. K. K. O. stanął pomiędzy szosą Staromiejską i Aleją Siedemsetlecia, mając za sobą zwartą masę wyżej wspomnianych budowli, przed sobą zaś od strony południowej i północno-zachodniej obszerne przestrzenie zieleńców i parku. Całkowicie wolnostojący, musiał dostosować się do długiej i wąskiej parceli, jest też niewątpliwie nadmiernie wydłużony.

Daje to w wyniku przy jednoraktowym zabudowaniu (trakt i korytarz) efekt budynku znacznie większego niż jest w istocie (13.600 m³).

Budynek mieści w sobie aż trzy różne urzędy: Komunalną kasę, Starostwo i Zarząd Elektrowni „Gródek”. Jest to więc budynek biurowy, którego większe elementy jak sala operacyjna i skarbiec P. W. K. K. O. oraz sala posiedzeń Sejmiku zostały zgrupowane w środkowym ryzalicyte przy centralnie umieszczonej klatce schodowej. Zbytne włączenie klatki schodowej w przestrzeń sali posiedzeń wydaje się wadliwe, niekorzystne zarówno dla kształtu jak i dla funkcjonowania pomieszczenia.

Rytm lizen pomiędzy konstrukcyjnymi słupami ułatwił wprowadzenie jednolitego okna biurowego, umożliwiającego podział pomieszczeń w dowolnych szerokościach. Korytarze posiadają nieprzerwany pas okien. Tu zachodzi niewątpliwa kolizja pomiędzy poziomymi pasami okien i bezapelacyjnym pionem zewnętrznego opracowania. Architekt zdecydował się na zwycięstwo pionu, nie szukając rozwiązań kompromisowych, opartych na klasycznej równowadze.

Zanim przejdziemy do strony technicznej budynku warto zaznaczyć fakt, który odbił się na jego walorze architektonicznym. Ze względów finansowych absolutne wymiary projektu zostały zmniejszone o 10%. Nie jest to dobre rozwiązanie oszczędności.

Budynek wykonany został w żelbecie i umieszczony na żebrowej płycie żelbetowej, ponieważ terenem budowy była zasypana dawna fosa otaczająca miasto. Boczne klatki schodowe wyzyskane zostały jako schrony przeciwlotnicze i przykryte w tym celu płytami żelbetowymi o grub. 80 cm. Dach nad całym budynkiem, zaprojektowany w żelbecie, wykonano jako drewniany. Wyposażenie gmachu skromne. Okna szwedzkie sosnowe malowane, posadzki w pokojach dębowe, na schodach i w korytarzach z czarnego lastrico.

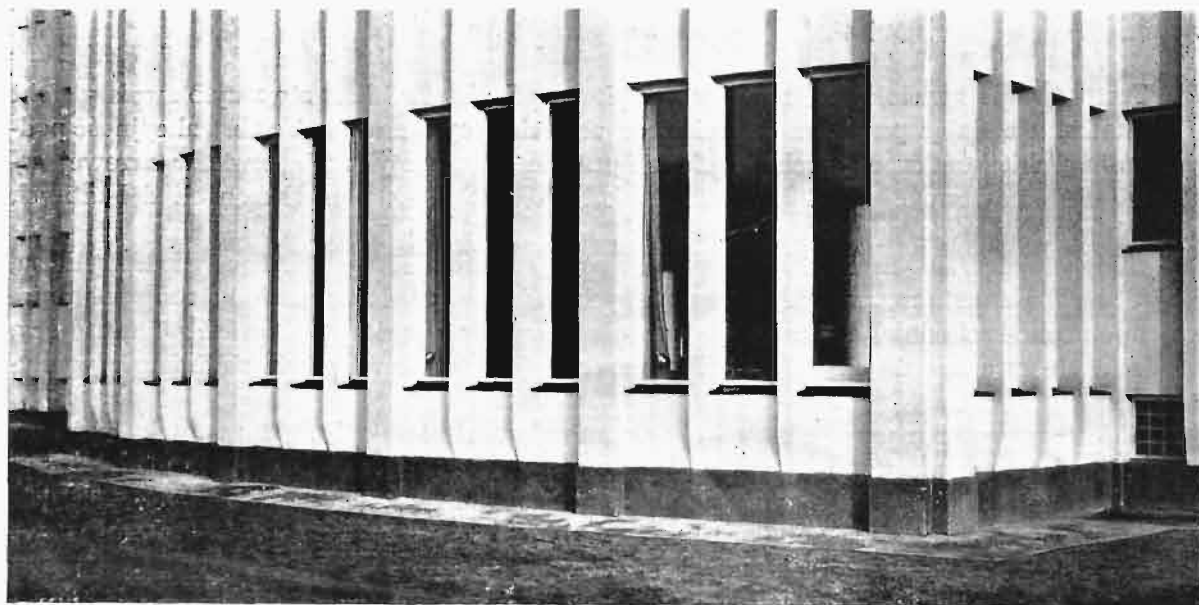
Fasady zewnętrzne z białej wyprawy szlachetnej cyklinowanej i częściowo nakuwancej, cokół z szarego kamienia.

Budowę rozpoczęto w roku 1935 — w lipcu 1936 r. gmach został oddany do użytku.

Autorem projektu jest architekt Jerzy Wierzbicki (Warszawa). Przy opracowaniu szkiców współpracował arch. Stanisław Gałęzowski.

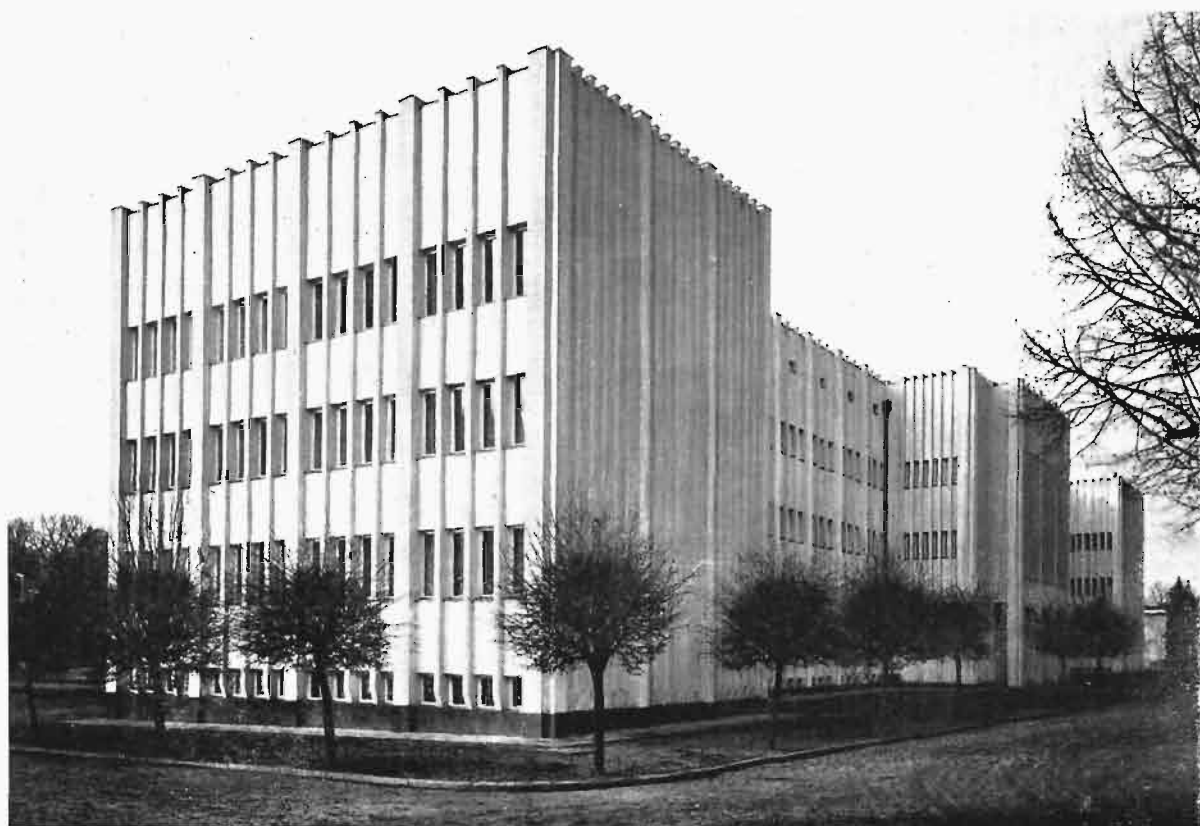
Obliczenia statyczne wykonali inż. inż. A. Cybulski i T. Kuhnke (Warszawa). Kierował robotami inż. O. Wagner (Toruń).

J. Z.

ARCH. JERZY WIERZBICKI.

Fot. Cz. Olszewski.
P.W.K.K.O. W TORUNIU. FRAGMENT ELEWACJI.

WIDOK OD UL. FOSA STAROMIEJSKA.

Fot Cz. Olszewski.

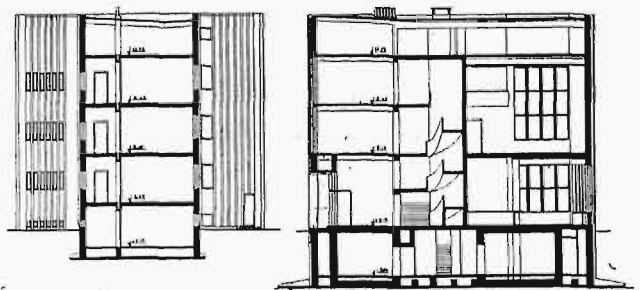

FRAGMENT HALLU I WEJSCIA.

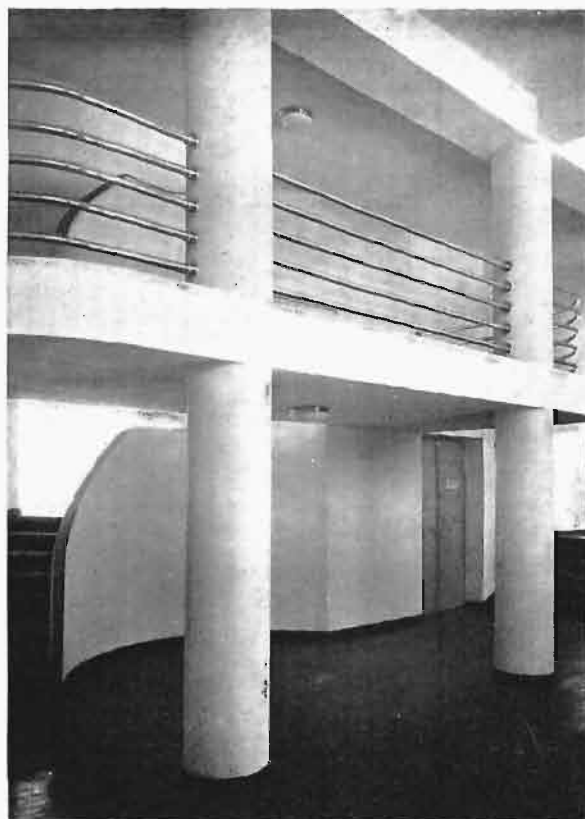
fol. Cz. Olszewski.

SALA OPERACYJNA KOMUNALNEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI.

PRZEKROJE 1:500

ARCH. J. WIERZBICKI.
P.W.K.K.O. W TORUNIU.

FRAGMENT HALLU I KLATKI SCHODOWEJ.
fot. Cz. Olaszewski

KORYTARZ NA PARTERZE.

BIURO ARCHITEKTONICZNE ZWIĄZKU SPÓŁDZIELNI W SZTOKHOLMIE

RZUT OKA NA NAJWIĘKSZE BIURO ARCHITEKTONICZNE PÓŁNOCNEJ EUROPY

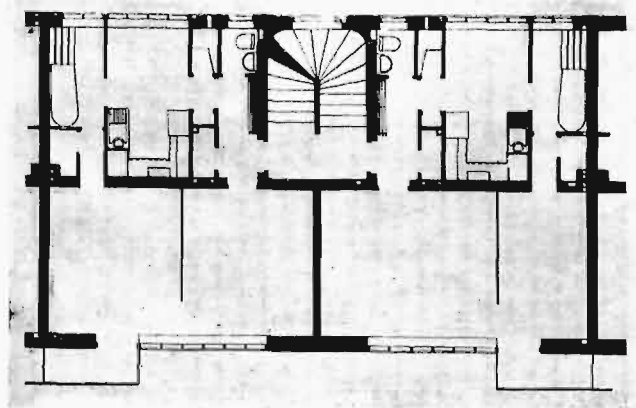
Ruch spółdzielczy zatacza w Szwecji coraz szersze kręgi; oprócz zasadniczego celu — najtańszego zaopatrywania swych członków w żywność i inne artykuły użytkowe, prowadzą Stowarzyszenia Spółdzielcze intensywną działalność uświadamiającą na polu ekonomicznym i kulturalnym. Pomiędzy przedsiębiorstwami prywatnymi a spółdzielczymi panuje w Szwecji, w chwili obecnej, naturalna równowaga, co okazuje się korzystnym dla obu stron. Bez ruchu spółdzielczego ceny żywności byłyby ogólnie znacznie wyższe, natomiast bez konkurencji prywatnej, spółdzielczość nie utrzymywałaby na tak wysokim poziomie swej działalności kupieckiej.

W roku 1924 Związek Spółdzielni zorganizował w Sztokholmie własne biuro architektoniczne dla należytego kierowania swoim, stale rosnącym ruchem budowlanym i nadawania mu jednolitych wytycznych.

Ponieważ Związek grupuje około 4.000 sklepów a cyfra ta jeszcze stale wzrasta, pracy dla biura nie braknie. Możliwość pracy dla organizacji, liczącej przeszło pół miliona członków, przy dużej swobodzie decydowania w sprawach architektonicznych wytworzyły zupełną niezależność pracy biura i umożliwiły nawet pewne eksperymentowanie zarówno w zakresie typów wykonywanych budowli jak i materiałów i konstrukcji.

W wyniku biuro to w ciągu ostatnich 6 — 7 lat zajęło przodujące stanowisko w szwedzkiej twórczości architektonicznej. Pracownicy biura mają nadzwyczaj różnorodne zadania, bowiem wśród licznych zamówień, poza dominującą grupą sklepów i budynków mieszkalnych różnego typu, są również domy ludowe oraz rozmaite fabryki, mleczarnie i piekarnie. Daje to możliwość zetknięcia się z najrozmaitszymi zagadnieniami i pozbawia pracę cech nużącej jednostrajności.

Biuro zatrudnia obecnie około 90 fachowców budowlanych, składając się z 10 działów po 6—7 osób w każdym oraz wydziału konstrukcyjnego, w którym opracowywane są konstrukcje i wykonywane obliczenia. Głównym kierownikiem biura jest architekt Eskil Lundahl. Biuro pracuje jako jednostka kolektywna i zatrudnieni architekci nie przypisują sobie nigdy wyłącznego zaszczytu wykonania poszczególnych prac.

ELEMENT DOMU SZEREGOWEGO OSIEDLA
NA WYSPIE KVARNHOLMEN.
PLAN

1:200

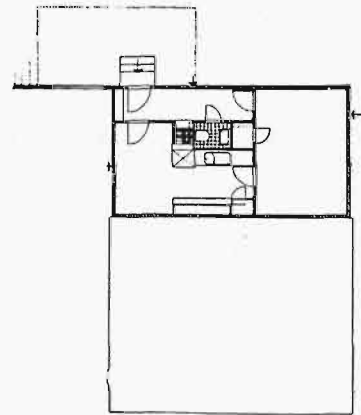
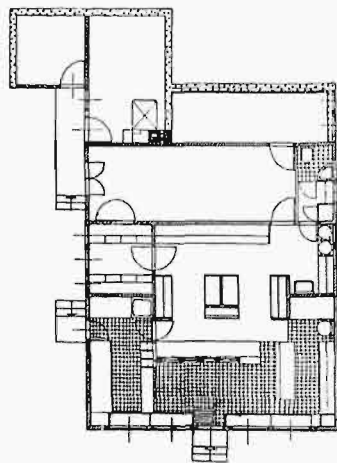

*OSIEDLE SPÓŁDZIELNI ROBOTNICZEJ NA WYSPIE KVARNHOLMEN KOŁO SZTOKHOLMU.
PROJ. BIURO ARCHITEKTONICZNE ZWIĄZKU SPÓŁDZIELNI.*

TYPOWE WNĘTRZE SKLEPU. SZKLANA ŚCIANKA ODDZIELA SPRZEDAŻ TOWARÓW KOLONIALNYCH OD MIĘSNYCH.

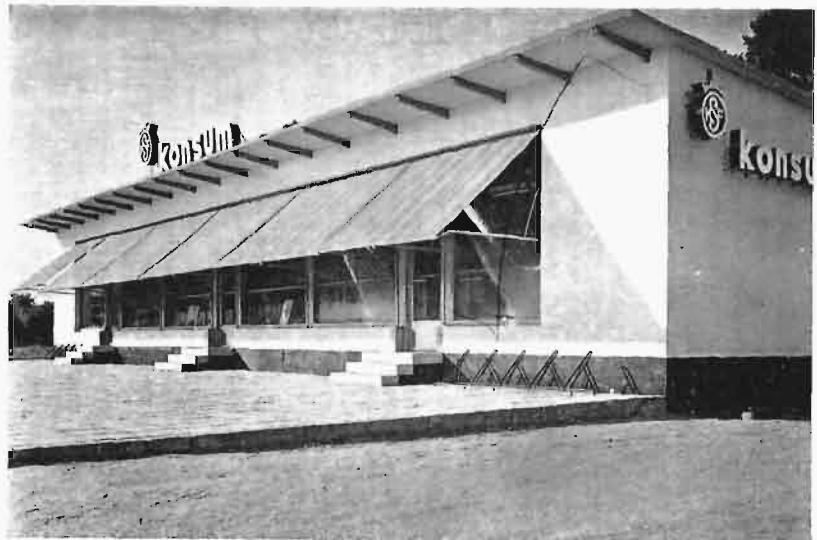

*TYPOWY BUDYNEK SKLEPU SPÓŁDZIELCZEGO. PLAN PRZY-
ZIEMIA i PIĘTRA. 1:280*

Domy znormalizowane budowane są dość rzadko. Natomiast coraz szerzej stosuje się normalizację w rozplanowaniu pomieszczeń i szczegółach urządzeń, tak iż zadanie opracowania planu sprowadza się w wielu wypadkach do odpowiedniego połączenia ustalonych już elementów.

Załączone zdjęcia kilku prac biura wybranych z produkcji ostatnich lat dają wyobrażenie o poziomie urządzenia sklepów w Szwecji. Stało się powszechnie zrozumiałem, że schludność i estetyczne urządzenie jest dla sklepu najlepszą reklamą.

SKLEP W JÖRLA.

PROJ. BIURO ARCHITEKTONICZNE ZWIĄZKU
SPÓŁDZIELNI W SZTOKHOLMIE.

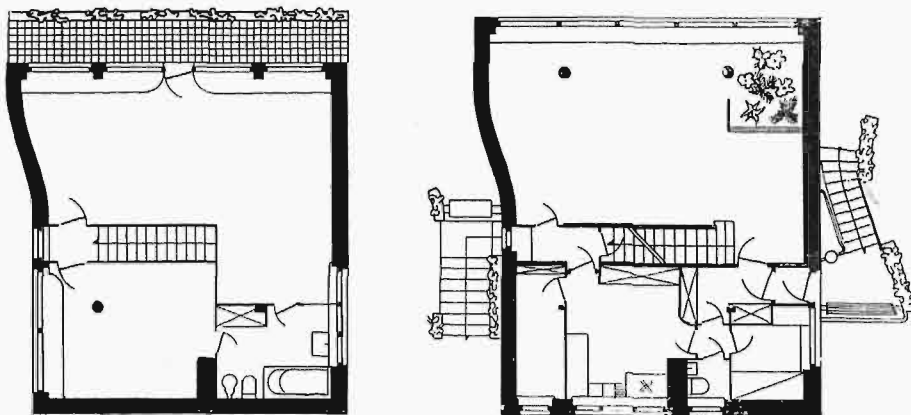
FABRYKA ŻARÓWEK „LUMA”. SZTOKHOLM.

DOM WILLOWY PRZY ULICY WALECZNYCH W WARSZAWIE

ARCH. ARCH. HELENA I SZYMON SYRKUS.

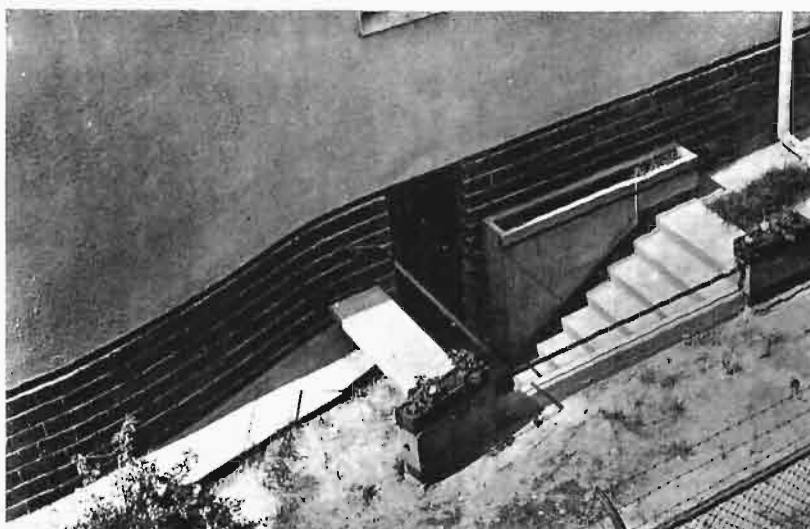
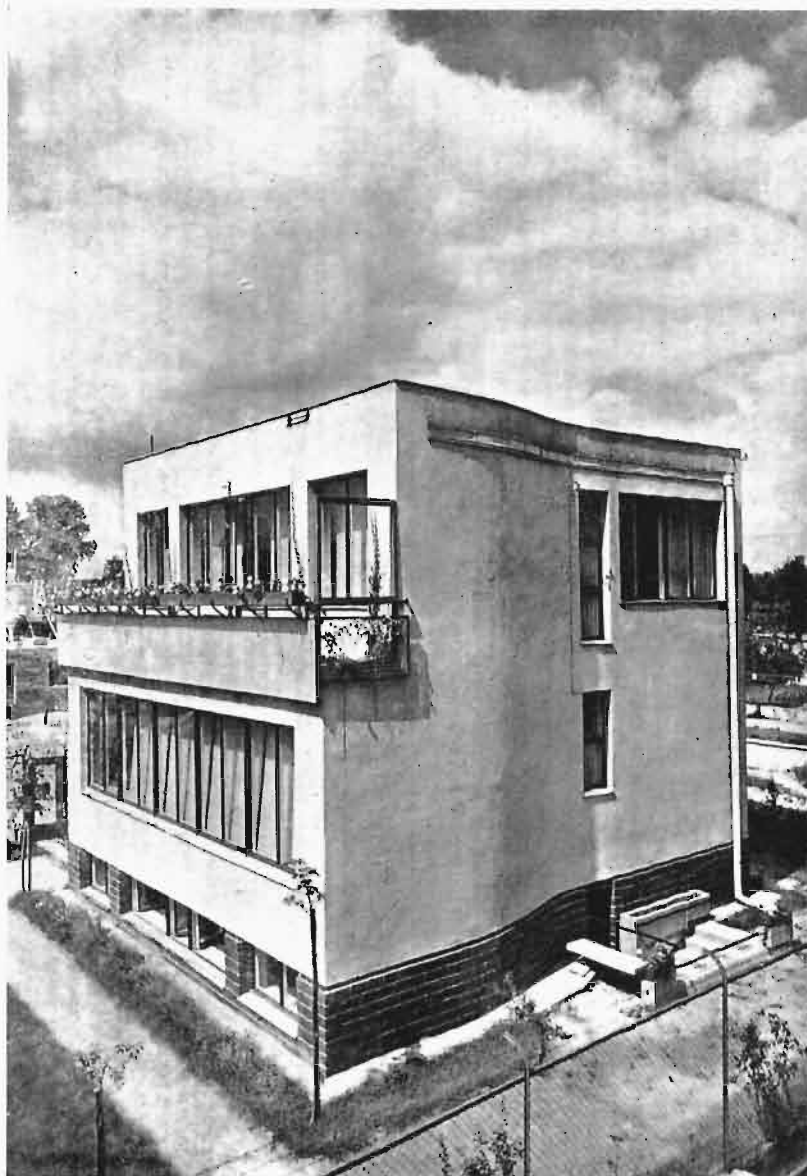

WIDOK OD OGRODU.

PLAN PARTERU I PIĘTRA.

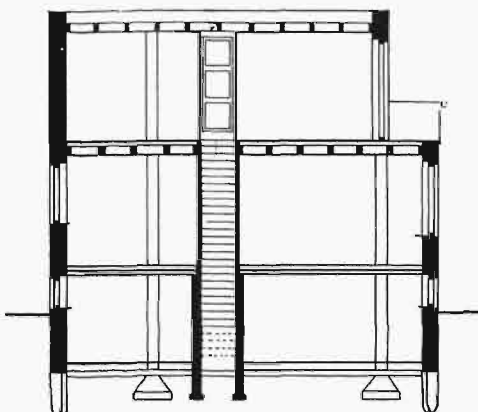
SKALA 1:200

*FRAGMENT ZEJSC
DO SUTEREN.*

WEJŚCIE BOCZNE.

PRZEKRÓJ

1:200

DOM WILLOWY PRZY UL. WALECZNYCH W WAR-SZAWIE. ARCH. ARCH. HELENA I SZYMON SYRKUS.

DRZWI GAZOSZCZELNE

Jednym z podstawowych warunków należytego funkcjonowania schronu, jako środka obrony przeciwgazowej jest jego szczelność.

Specjalne konstrukcje schronów, umożliwiające wytwarzanie wewnątrz nadeiśnienia, zapobiegającego przenikaniu gazów, nie dawały w pełni zadowalających rezultatów spowodu przesiąkania powietrza przede wszystkim przez nieszczelności drzwi i okien. Według Raischa 1 m² drzwi, zamykających się felcem klinowym, przepuszcza przy nadeiśnieniu 1 mm. słupa wody — 2.000 litrów, a 1 m² podwójnego okna 20.000 litrów powietrza na godzinę. Drzwi zatem i okna są słabymi punktami pomieszczeń uszczelnionych i na nie zwrócić należy specjalną uwagę przy budowie schronów.

Okna w schronie nie są w zasadzie elementem niezbędnym, bowiem korzystanie z nich w czasie akcji nawet przy zastosowaniu szkła drutowanego lub cegiełek szklanych, ze względu na łatwość wygniecenia tych materiałów — jest niemożliwe i wywołuje konieczność instalowania specjalnie wytrzymałych i szczelnych okiennic. Dlatego też przy urządzaniu schronów w budynkach istniejących należałoby okna zamurować zaś w nowobudowanych zaniechać zupełnie ich projektowania.

Drzwi stosowane przy budowie schronu podzielić można na dwie zasadnicze grupy: drzwi zewnętrzne i wewnętrzne.

Pierwsze z nich mają do spełnienia potrójną rolę, gdyż prócz zabezpieczenia schronu od przesiąkania gazów do wnętrza, chronić winny również od podmuchu i odłamków. Rola drzwi wewnętrznych ogranicza się tylko do izolowania poszczególnych pomieszczeń schronu.

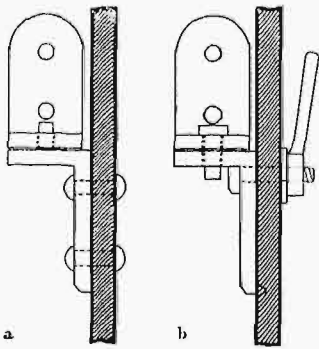
W myśl przepisów L. O. P. P. schron winien posiadać dwoje drzwi zewnętrznych: drzwi główne, wejściowe i drzwi zapasowe, umożliwiające opuszczenie schronu w razie zasypania drzwi pierwszych. Jedne i drugie należy rozumieć jako drzwi gazoszczelne i pancerne jednocześnie.

Drzwi gazoszczelne, wyrabiane w kraju wykonywane są z blachy stalowej grubości 5 mm.; sowiecka literatura fachowa poleca do wyrobu drzwi blachę stalową grubości 10 mm. Ponieważ wytrzymałość na zgięcie tak płyt 5 mm. jak i 10 mm. jest stosunkowo mała w porównaniu do ciśnienia podmuchu, przeto wydaje się zbyt dużą przesadną grubość drzwi stalowych, gdyż zwiększa ona koszt produkcji, nie zwiększając w tym stopniu ich wytrzymałości.

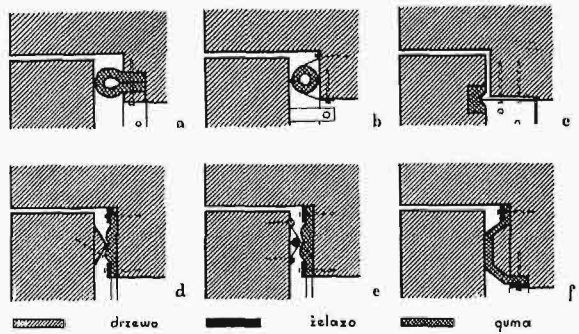
Grubość 5 mm. należy jednak uważać jako minimum, które dalej redukować nie można, gdyż zbyt cienkie drzwi, wrażliwe na ciśnienie z łatwością ulegają mogą deformacji, co zmniejszałoby ich szczelność. Poza tym zbyt cienka płyta nie zabezpiecza w stopniu dostatecznym przed odłamkami.

Z wielu środków uszczelniających styk drzwi z futryną i futryny ze ścianą schronu — najbardziej stosowany jest wojłok, nasycany mieszankami tłuszczowymi i guma. Wszelkie jednak materiały uszczelniające tylko wtedy spełniają należycie swą rolę, gdy poszczególne części drzwi są odpowiednio dopasowane do siebie. Niezbędne dociśnięcie drzwi do futryny osiąga się przez zastosowanie specjalnych zamków klinowych, składających się z dźwigni i rygla, który zachodzi na klinową oporę futryny. Zamek musi umożliwiać otwieranie drzwi tak z zewnątrz jak i z wewnątrz. Poza tym drzwi muszą być tak skonstruowane, aby można było je wyważyć w razie zasypania wejścia gruzem. W związku z tym projektowane były drzwi podzielone na dwie części: w razie zasypania drzwi w części dolnej komunikacja ze schronem odbywałaby się przez otwór górny. Wadą pomysłu były duże trudności przy uszczelnieniu.

Szereg firm krajowych i zagranicznych wyrabia specjalne stalowe drzwi do schronów. W kraju drzwi takie wyrabiają między innymi firma „Wentylator”, „Drzewiecki i Jeziorański”, „H. Zieleziński”. Poszczególne typy drzwi, odpowiadające zasadniczym warunkom, różnią się jedynie w szczegółach. I tak np. f. „Wentylator” zastosowała uszczelnienie z pasków wojłoku przy czym na brzegu skrzydła drzwiowego umocowany jest kątownik, którego brzeg wciska się w pasek uszczelniający przymocowany do futryny. Drzwi

Rys. 1. Zawiasy drzwi gazoszczelnych 1:4

Rys. 2. Uszczelnione drzwi 1:4

wyważa się przez uniesienie skrzydła łodem, który opiera się o specjalną półkę, przytwierdzoną w dolnej części płyty. Ten sposób wyważania jest o tyle niepraktyczny, że wciśnięty w pasek wojłoku brzeg kątowniki w czasie unoszenia drzwi może uszkodzić wojłok. Niebezpieczeństwo to do pewnego stopnia usuwają zawiasy, których sworznie są tak krótkie, że drzwi odłączają się od futryny przy uniesieniu skrzydła o 1,5 cm. (rys. 1a). Firma przewiduje możliwość stosowania zawiasów odkręcanych od wewnątrz; zawiasy takie skonstruowane w sposób podany na rys. 1b, umożliwiałyby odłączanie drzwi od futryny bez ich unoszenia.

Drzwi wewnętrzne, oddzielające poszczególne ubikacje schronu (między przedsionkiem i głównym pomieszczeniem), wykonuje się z drzewa, przy czym szczelność ich jest warunkiem głównym. Dość dużo miejsca konstrukcji drzwi gazoszczelnych drewnianych poświęca praca zbiorowa pod redakcją Czausowa, o budowie schronu dla ludności cywilnej¹⁾. Drzwi tego rodzaju składają się z ramy drewnianej o przekroju 8 × 10 cm., odpowiednio wzmocnionej narożnikami żelaznymi. Rama obita jest z obu stron dwukrotnie dyktą, przy czym między warstwami jej znajdują się warstwy posmołowanej lub impregnowanej tkaniny. Styk skrzydła z futryną jest odpowiednio uszczelniony bądź to rurkami (rys. 2a i b) bądź też paskami gumowymi (rys. 2 c — f). Specjalną uwagę zwraca się tu również na uszczelnienie styku między futryną a ścianą.

Charakterystyczną jest rzeczą, że o ile literatura niemiecka kładzie specjalny nacisk na zabezpieczenie schronów przed działaniem burzącym bomb lotniczych, o tyle literatura sowiecka specjalnie akcentuje konieczność zabezpieczenia przed gazami bojowymi, odsuwając na plan dalszy niebezpieczeństwo działania burzącego bomb tak dalece, że poleca się wykonywanie drzwi zewnętrznych drewnianych o grubości 10 cm., obitych jedynie blachą dla zabezpieczenia od drobnych odłamków.

Aleksander Charlampowicz.

¹⁾ Czausow i in. „Ubieżyszczje dla zaszczyty nasilenia” Moskwa 1935.

PRZEGLĄD CZASOPISM

MINISTERSTWO LOTNICTWA W BERLINIE
ARCH. E. SAGEBIEL.

Moderne Bauformen. 8.1936.

BIURO KOLEI MANDZURSKIEJ W TOKIO.
ARCH. T. YASUI.

Kentiku Sekai. 6.1936.

DWORZEC WE FLORENCJI.
ARCH. GRUPA TOSKANSKA.

L'Architecture d'A. 8.1935.

BIUROWE I HANDLOWE DOMY.

Bank w Użhorodzie CSR.

Styl 4.1936

Kooperatywy miejskie w Finlandii.

Arkkitehti 6.1936

Biurowe domy wielokondygnacyjne w Finlandii.

j. w. 7.1936

Sklepy śródmiejskie w Budapeszcie.

Tér és forma 8.1936

Biura kolejowe w Tokio.

Kentiku Sekai 6.1936

Biurowy dom w Tokio.

j. w. 7.1936

BUDOWNICTWO.

Piece kaflowe, dachy wiejskie słomiane, baseny ogrodowe, hale drewniane, stolarka, pokrycie tarasów i inne detale konstrukcyjne.

Baugilde 16-26. 1936

Schrony OPL w Niemczech. Przykłady.

Deutsche Bauzeitung 35-37. 1936

Szczegóły budowlane różne (stolarka, krycie dachów i t. p.).

Deutsche Bauzeitung w każdym zeszycie

BUDYNKI UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ.

Doświadczalna stacja materiałów i elementów budowlanych w Anglii.

Journal of the RIBA 15.1936

Ministerstwo lotnictwa w Berlinie. Arch. E. Sagebiel.

Moderne Bauformen 6.1936

Sądowy gmach w Lipsku. Rozbudowa.

Deutsche Bauzeitung 29.1936

Ratusze w miastach niemieckich (Kornwertheim, Rüsting).

j. w. 41.1936

Urząd emerytur w Pradze.

de 8 en Opbouw 5.1936

CZYNszOWE, WIELOMIESZKANIOWE DOMY.

Śródmiejskie czynszowe w Mediolanie.

Rassegna di Archit. 7.1936

j. w. w Helsinkach (6 kondygnacji) i inne w Finlandii.

Arkkitehti 6-7.1936

DWORCE KOLEJOWE I INNE.

Kolejowe dworce wielkich miast. Studium.

j. w. w Reims, Florencji, Stuttgarcie, Genewie, Cincinnati, Helsinkach i inne.

j. w. podmiejskie pod Paryżem, w Japonii, Niemczech i inne.

Autobusowe dworce przy autostradach w Genui, Bordeaux i inne.

Kolei podziemnej przystanki w Paryżu, Moskwie, Londynie i inne.

L'Architecture d'A. 8. 1936

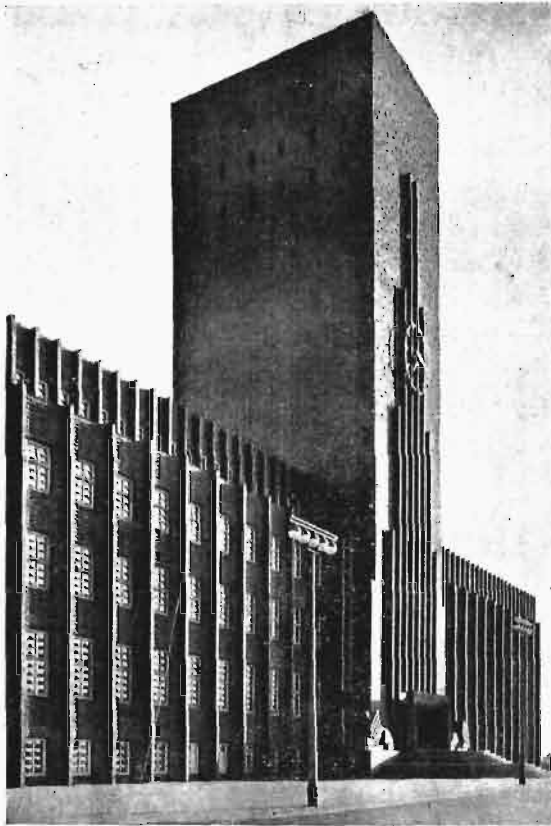
Lotnicze dworce we Francji, Anglii, Belgii, USA.

Morskie przystanki i dworce. Studium.

j. w. we Francji, Włoszech, Algierze i inne.

Latarnie morskie.

j. w. 9.1936

RATUSZ W RÜSTING (NIEMCY).
ARCH. T. HÖGER.

Deutsche Bauzeitung 23.1935.

MEBLE ANGIELSKIE. HEAL AND SON LTD.
Decoration 6.1936.

Na autostradach przystanki i stacje benzynowe we Włoszech.

Rassegna di Archit. 1936

Autobusowy dworzec w Southampton.

Journal of the R. I. B. A. 17.1936

Morski dworzec w Genui.

Architekt S.I.A. 8.1936

Kolejowe dworce na małych stacjach w Japonii.

Kentiku Sekai 7.1936

HANGARY.

Samolotowe różne we Francji, Włoszech.

L'Architecture d'A. 9.1936

Samolotowe w konstrukcji żelaznej pod Tokio.

Kentiku Sekai 8.1936

HOTELE.

Małomiasteczkowe w Niemczech.

Moderne Bauformen 6.1936

Schronisko (internat) w Tempere.

Arkkitehti S.I.A. 7.1936

Turystyczny hotel nadmorski w Finlandji.

j. w. 9.1936

KOŚCIOŁY.

Wiejski ewangelicki, jednonawowy w Zagłębiu Saary.

Baugilde 24.1936

j. w. w Niemczech.

Deutsche Bauzeitung 4.25.1936

OO. Palotynów w Wiedniu. Wolnostojący jednonawowy z klasztorem.

Profil 7.1936

Kościół w Bazylei św. Antoniego. Śródmiejski. Żelbet.

de 8 en Opbouw 8.1936

LOTNISKA.

Usytuowanie i rozplanowanie. Hangary. Studium obszerne.

L'Architecture d'A. 9.1936

MALARSTWO, RZEŻBA.

Malarstwo ścienne wewnętrzne w Niemczech.

Baugilde 22.1936

Rzeźba figuralna na Olimpiadzie Berlińskiej.

j. w. 23.1936

MEBLE, SPRZĘTY.

Meble i sprzęty mieszkań bogato wyposażonych, w różnych materiałach i typach. Tkaniny, zastawy stołowe.

Dekoration 6 7,8. 1936

Sprzęty kuchenne.

j. w. 8.1936

Meble różne drewniane.

Moderne Bauformen 7.1936

Meble drewniane do mieszkań skromnych.

Baugilde 20.1936

Organy kościelne.

j. w. 24.1936

Meble drewniane różne.

Profil 8.1935

Meble różne, zastawy, lampy.

Viviendas 5.1936

MIESZKALNE DOMY.

Wille we Włoszech.

Rassegna di Archit. 6.1936

Willa pod Budapesztem i inne różne bogato wyposażone.

Dekoration 6,7,8.1936

jednorodzinny dom w Bratislavie.

Slovensky Stavitel 7.1936

j. w. na wsi w Niemczech.

Moderne Bauformen 6.1936

Szeregowe kilkorodzinne w Niemczech.

j. w. 7.1936

jednorodzinne i wille w Niemczech.
Baugilde 18.1936
 j. w. obszerne wiejskie.
Deutsche Bauzeitung 31.1936
 j. w. podmiejskie.
j. w. 36 i 40 1936
 Letniskowe nad jeziorem.
j. w. 37.1936
 Jednorodzinne i letniskowe w Anglii.
Profil 6.1936
 Letniskowe w Holandii.
de 8 en Opbouw 2.1936
 Jednorodzinne dla personelu fabrycznego w Finlandii.
Arkkitehti 8.1936
 Wille obszerne w Budapeszcie.
Tér és Forma 9 1936
 Wille i rezydencje podmiejskie w Japonii.
Kentiku Sekai 6.1936

MOSTY.

Nad Weltawą w Pradze. Praca konkursowa.
Slovensky Stavitel 8.1936
Architekt S. I. A. 9.1936

OGRODY.

Ogrodnicza wystawa w Niemczech.
Deutsche Bauzeitung 37.1936
 Ogród przy domu jednorodzinnym w Austrii.
Profil 6.1936

OSIEDLA.

Podmiejskie osiedla domów wolnostojących w Anglii.
The Journal of the R.I.B.A. 18.1936
 Wiejskie osiedle w Niemczech.
Baugilde 16.1936

Beutsche Bauzeitung 23.1936

Podmiejskie osiedle domów bliźniaczych parterowych w Niemczech.
j. w. 26.1936

POMNIKI.

Cmentarny w Mediolanie.
Rassegna di Archit. 7.1936
 Poległych w Wojnie światowej w Niemczech i Wiedniu (dawna brama miejska).
Moderne Bauformen 7.1936

PRZEMYSŁOWE BUDYNKI.

Koksownia w Morawskiej Ostrawie.
 Samochodowe wytwórnie, fragmenty fabryk różnych w Anglii, U. S. A. i Czechosłowacji.
 Silosy zbożowe w Anglii. Fragmenty.

Slovensky Stavitel 7.1936

Tytoniowa Fabryka w Linz.
Moderne Bauformen 7.1936
 Wieża ciśnień w Pary (Finlandia).

Arkkitehti 7.1936

Fabryka nawozów sztucznych w Kaukapaa (Finlandia).

j. w. 8.1936

Magazyn wielopiętrowy w Osaka.
Kentiku Sekai 6.1936

Fabryka zegarków pod Tokio.
j. w. 7.1936

RÓŻNE.

Nawierzchnie betonowe autostrad niemieckich i maszyny do budowy dróg.

Deutsche Bauzeitung 38.1936

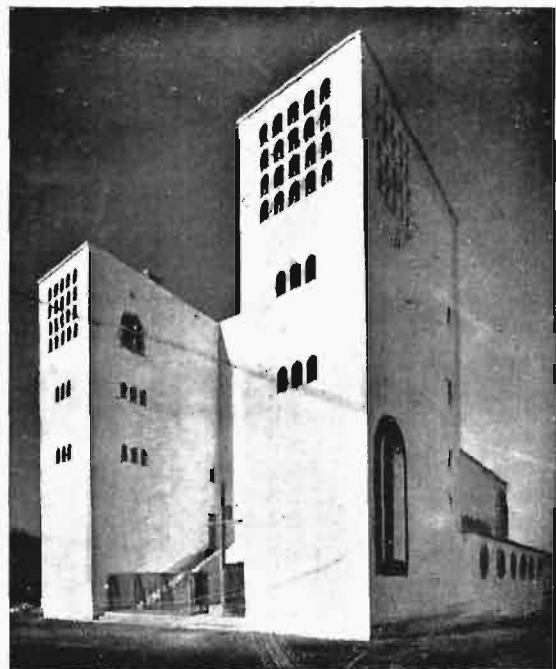
Fotografie zabytkowej architektury w Anglii i Włoszech. Wyróżnione prace konkursowe.
Profil 5.1936

Rozwój fotografii.

De 8 en Opbouw 3.1936

Samochody różne, autostrady.
j. w. 4.1936

Van der Vlugt, fragmenty prac.
j. w. 9.1936

KOŚCIÓŁ O.O. PALLOTYNÓW W WIEDNIU.
 ARCH. R. KRAMREITER.

Profil 7.1936.

WYSTAWA PRACY KATOLICKIEJ W WATYKANIE.
 ARCH. G. PONTI.

Profil 7.1936

SKLEPY.

Księgarnie, aparaty fotograficzne i inne w Niemczech.

Moderne Bauformen 8.1936

Różne w Budapeszcie.

Tér és forma 8.1936

SPORTOWE BUDOWLE.

Baseny przy szkołach w Anglii.

The Journal of the R. I. B. A. 15.1936

Stadiony, studium porównawcze.

Pływalnia kryta z basenem otwartym w Piszczanach.

Slovensky Stavitel 7.1936

Stadion Olimpijski i pływalnie przy stadionie w Berlinie.

Moderne Bauformen 8.1936

Hale zabaw ludowych p. Berlinem, drewniane.

Baugilde 25.1937

Kąpielisko publiczne nad jeziorem pod Hanowerem.

Deutsche Bauzeitung 25.1936

Pływalnia kryta uniwersytetu w Tokio.

Kentiku Sekai 7.1936

SZKOŁY.

Uniwersytecka dzielnica w Rzymie. Gmachy poszczególnych wydziałów. Audytoria.

Rassegna di Archit. 6 i 7 1936

Przedszkole w Pradze.

Architekt S. I. A. 6.1936

Osiedle dla inspektorów N. S. z internatem na wsi w Westfalii.

Moderne Bauformen 8.1936

j. w. na wyspie Rugii.

Baugilde 21.1936

Przedszkole w Amsterdamie.

Deutsche Bauzeitung 31.1936

j. w.

de 8 en Opbouw 6.1936

Powszechne w Tokio.

Kentiku Sekai 6.1936

SZPITALA, SANATORIA.

Pijalnia wód mineralnych.

Baugilde 16.1936

Deutsche Bauzeitung 39.1936

Szpital powszechny w Hanowerze — rozbudowa.

Deutsche Bauzeitung 33.1936

Szpitala w Japonii. Fragmenty.

Kentiku Sekai 6,7.1936

TEATRY, KINA.

Sala widowiskowa przy pijalni wód w Niemczech.

Deutsche Bauzeitung 39.1936

Kina w Jokohamie.

Kentiku Sekai 7.1936

URBANISTYKA.

Aprilia p. Rzymem. Plany regulacyjne.

Rassegna di Archit. 6.1936

Wsie i miasteczka. Zabudowa. Wystawa w Pradze.

Architekt S. I. A. 5.1936

Bratislava. Rozwój komunikacji miejskiej.

Slovensky Stavitel 8.1936

Burzenie starych dzielnic.

Moderne Bauformen 6.1936

Przedogródki. Studium.

Wiedeń. Projekt regulacji dzielnicy Karlskirche.

Deutsche Bauzeitung 27.1936

Littoria, Sabaudia, Pontinia. Widoki z lotu ptaka.

j. w. 41.1936

Komunikacja miejska samochodowa, autostrady.

de 8 en Opbouw 4.1936

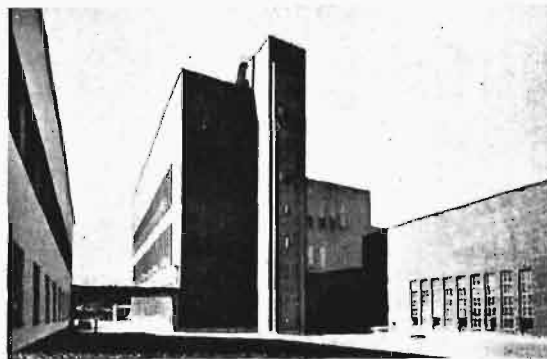
Budapeszt, rozplanowanie dzielnicy. Prace konkursowe.

Tér és forma 7.1936

INSTYTUT BOTANICZNY UNIWERSYTETU
W RZYMIE. ARCH. G. GAPPONI.

Rassegna di Archit. 7.1936.

FABRYKA NAWOZÓW SZTUCZNYCH
W FINLANDII. ARCH. V. VAHAKALIO

Arkkitehti 8.1936.

WNĘTRZA.

Mieszkań i willi bogato wyposażonych w Anglii i inne. Meble, sprzęty, kuchnie.

Decoration 6,7,8.1936

Mieszkań i willi w Anglii.

Profil 6.1936

Kamienie i restauracji we Wiedniu.

j. w. 7.1936

Mieszkania skromne, gabinety lekarskie i t. p. we Wiedniu, Szwecji, i inne.

j. w. 8.1936

Mieszkania obszerne różne.

Viviendas 5.1936

j. w. na Węgrzech.

Tér és forma 7,8,9.1936

WYSTAWY.

Mediolan, Biennale.

Rassegna di Archit. 7.1936

Berlin, Hala wystawy sztuki na Olimpiadzie.

Baugilde 13.1936

Berlin, Hale zabaw ludowych. Drewniane.

j. w. 25.1936

Berlin, Stara hala wystawowa.

Deutsche Bauzeitung 23.1936

Zabytkowe budynki drewniane w rezerwacie na otwartym powietrzu.

j. w. 29.1936

Watykan. Wystawa prasy katolickiej.

Profil 7.1936

Finlandzki Pawilon na wystawie paryskiej. Projekt konkursowy.

Arkkitehti 7.1936

Budapeszt, Pawilony na targach.

Tér és forma 7.1936

T. TOLWIŃSKI. Urbanistyka. T. II. Budowa miasta współczesnego. Warszawa 1937. Wydawnictwo Zakładu Urbanistyki Politechniki Warszawskiej, 436 str., 267 rys.

Książka ta jest niewątpliwym zdarzeniem w u-bogiej polskiej literaturze fachowej, zajmuje też ona poważne miejsce wśród dzieł literatury międzynarodowej urbanistycznej, tym bardziej, iż autor operuje w szerokim zakresie materiałem ob-cym a w szczególności amerykańskim.

Wszechstronne badania zagadnień urbanistyki doby ostatniej przeprowadzone zostały przez auto-ra zarówno na podstawie autopsji jak i wyczerpu-jącej znajomości literatury przedmiotu.

Treść pracy bogato ilustrowana specjalnie dla wydawnictwa opracowanymi planami, tablicami i wykresami oraz doskonałymi zdjęciami, wśród których znajdujemy liczne piękne zdjęcia autora. Bliższemu omówieniu tego obszernego dzieła po-święcimy specjalny artykuł.

STEFAN SIENICKI. Sklep detaliczny. Sytua-cja, projekty, meble, konstrukcje. Lwów 1936. Pań-stwowe wydawnictwo książek szkolnych. 137 str. XLIV tabl. — cena zł 4.80.

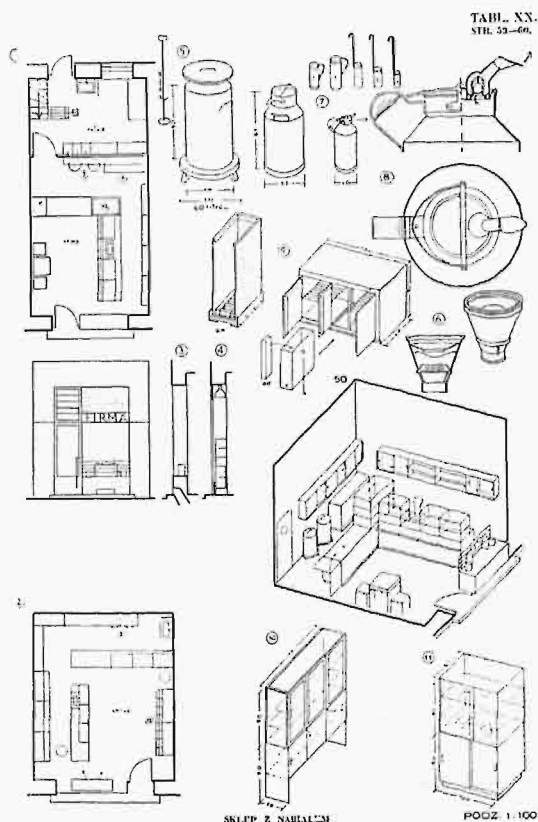
Książce tej można przepowiedzieć niezwykle rozpowszechnienie. Zawarte w niej wiadomości, skrzętnie zebrane i czytelnie przedstawione będą pożyteczne zarówno projektującym sklepy jak i sa-mym kupcom. Można też wyrazić nadzieję, że ksią-żka ta przyczyni się do podniesienia poziomu urzą-dzeń naszych sklepów szczególnie w małych mia-steczkach, często bowiem złe urządzenie wynika nie z niedostatku lub niedbalstwa lecz zwykłej nie-świadomości. Szczególny nacisk położony został w pracy na normalizację sprzętu sklepowego, przy czym na licznych tablicach znajdujemy zaopatrzo-ne w wymiary wszystkie niemal przedmioty, z którymi może zetknąć się sprzedawca (względ-nie projektant) w swej praktyce. Nieco psuje gra-ficzny efekt książki zbyt natłoczenie rysunków na tablicach. W tekście zawarta kopalnia uwag do-tyczących należytego traktowania sprzedaży w róż-nych branżach.

ST. HERBST i J. ZACHWATOWICZ. Twierdza Zamość. Warszawa 1936. Wydawnictwo Zakładu Architektury Polskiej Politechniki Warszawskiej. Architectura Militaris. T. I. str. 154. Rys. 79, tab. VII — cena zł 8.—

Wspaniały zabytek urbanistyki i architektury jakim jest Zamość posiada bogatą przeszłość mili-tarną.

Książka o twierdzy Zamość przedstawia szcze-gółowo powstanie i przemiany obwarowań Zamo-ścia oraz dzieje twierdzy i jej rolę w kampaniach różnych czasów.

Ewolucję fortyfikacji ilustrują liczne plany zakończone projektem odświeżenia i należytego urządzenia pozostałości dawnej warowni.

Ś. P. HENRYK JULIAN GAY, ARCHITEKT

Ś. p. Henryk Julian Gay, inżynier-architekt, syn Henryka i Joanny z domu Müller urodził się w Warszawie dnia 10 stycznia 1875 r. zmarł w dniu 3-go października 1936 r.

Ukończył szkołę realną Wojciecha Górskiego i posiadając duże zdolności rysunkowe odziedziczone po dziadku Jakóbie, budowniczym Banku Polskiego, rozpoczął studia architektoniczne w Petersburgu w Instytucie inżynierów cywilnych.

Po ukończeniu kursu i uzyskaniu dyplomu inżyniera uzupełnia studia zagranicą, zwiedzając Paryż, Wiedeń, Monachium oraz przebywając dłuższy czas we Włoszech, Algierze, Tunisie i t. d.

Po powrocie do kraju rozpoczął pracę w Warszawie, biorąc udział w rozmaitych konkursach architektonicznych, na których zdobył liczne nagrody i odznaczenia.

Posiadał przed wojną dwie pracownie architektoniczne: jedną w Warszawie, początkowo wspólną—Dzierżanowski, Gay i Wojciechowski, następnie samodzielną przy ul. Okólnik oraz drugą w Mińsku Litewskim.

Wojna światowa zastała ś. p. Gay'a na południu Rosji we Władywostoku na Kaukazie, gdzie zorganizował kolonię polską oraz pełnił obowiązki konsula.

Po powrocie do Warszawy wstąpił w czasie najazdu bolszewickiego do b. Straży Obywatelskiej. Przewadził wykłady w szkole Kolejowej.

Z prac wykonanych należy wymienić:

- 1) Biblioteka ordynacji hr. Krasińskich przy ul. Okólnik w Warszawie.
  - 2) Gmach hipoteki.
  - 3) Szkoła Podchorążych w Al. Ujazdowskich.
  - 4) Hale na placu Witkowskiego.
  - 5) Więzienie śledece przy ul. Daniłowiczowskiej.
  - 6) Więzienie karne przy ul. Rakowieckiej.
  - 7) Szkoła Im. Rey'a.
  - 8) Szkoła Mazowiecka.
  - 9) Kościół w Żbikowie.
  - 10) Kaplica pałacowa w Kawaniczach.
  - 11) Hotel Savoy w Łodzi.
  - 12) Hale targowe w Kijowie.
  - 13) Gmach Tow. Kred. w Mińsku Litewskim.
  - 14) Więzienie w Tyflisie.
  - 15) Fabryka E. Wedla w Warszawie.
  - 16) Fabryka Lardellego przy ul. Polnej.
  - 17) Fabryka mebli Szczerbińskiego i Trenerowskiego.
  - 18) Blok domów przy ul. Żelaznej, Krochmalnej i Sewerynow.
  - 19) Kasa chorych przy ul. Mariańskiej.
  - 20) Kasa chorych przy ul. Wolskiej.
  - 21) Szkoła na Powiślu.
  - 22) Fabryka „Motor” na Raclawickiej, Marszałkowskiej oraz w Kutnie.
  - 23) Domy urzędników Dyrekcji Kolei przy Dworcu Wileńskim w Warszawie.
  - 24) Pałac hr. Raczyńskiego w Dębicy.
  - 25) Dom ludowy przy ul. Ogrodowej w Warszawie.
  - 26) Rozbudowa kościoła w Skolimowie oraz wille w Konstancinie i t. d.
- Zgasił, pozostawiawszy po sobie poważny dorobek wytrwałej pracy architektonicznej.
Cześć Jego pamięci!

K. G.

MIĘDZYNARODOWE KONGRESY URBANIZMU, SPRAW MIESZKANIOWYCH I ADMINISTRACYJNYCH W PARYŻU.

W związku z otwarciem wystawy Paryż będzie w tym roku terenem licznych kongresów francuskich i międzynarodowych.

Pod ogólną nazwą międzynarodowej „dwutygodniówki” administracji, urbanizmu i spraw mieszkaniowych odbędą się w czasie od 5 do 19 lipca cztery wielkie kongresy międzynarodowe techniczne i administracyjne, które mogą zainteresować naszych czytelników.

Będą to dwa kongresy urbanizmu i spraw mieszkaniowych, organizowane przez Międzynarodową Federację spraw mieszkaniowych i urzędzenia miast (Londyn) i przez Międzynarodowy Związek dla spraw mieszkaniowych (Frankfurt n. M.), konferencja organizowana przez Międzynarodowy Związek Miast i samorządów (Bruksela) oraz kongres Międzynarodowego Instytutu Nauk administracyjnych (Bruksela).

Ważniejsze pozycje porządku dziennego obejmują sprawy urbanizmu państwowego i jego związku z urbanizmem regionalnym (I kongres), czynszu mieszkaniowego i finansowania budownictwa mieszkaniowego (II kongres), sposobu zabudowania dzielnic mieszkaniowych (jako kwestii wspólnej dla obu kongresów), zadytmienia powietrza i t. d.

Od 11 lipca dwie wycieczki o charakterze rozrywkowo-naukowym umożliwią członkom kongresu zwiedzenia wschodu i centrum Francji oraz Lyonu, Marsylii i wybrzeża śródziemnomorskiego.

Wszelkich wyjaśnień uzupełniających dostarczyć może Secrétariat Général de la Quinzaine 29 rue de Sévigné Paris 3e.

WYSTAWA WNĘTRZ W WARSZAWIE.

W dniu 20 marca 1937 r. zostanie otwarta w Instytucie Propagandy Sztuki wystawa p. t. „Architektura Wnętrza”, obejmująca wnętrza mieszkalne. Wystawa została zorganizowana przez Zakład Architektury Polskiej i Historii Sztuki Politechniki Warszawskiej — Studium Wnętrz i Sprzętu, oraz Izbę Rzemieślniczą w Warszawie.

Protectorat nad wystawą objął pan Minister Przemysłu i Handlu Antoni Roman, w skład Komitetu Honorowego weszli wybitni przedstawiciele naszej naukowości i życia gospodarczego.

Wystawa ma przedstawić 17 całkowicie urządzonych wnętrz mieszkalnych i ich fragmenty, a więc: meble, tkaniny, rzeźby, obrazy i t. p. Tak szeroko pomyślany program był w ciągu blisko roku przygotowywany przez zespół 15 architektów, najwybitniejszych znawców wnętrza i mebli w Studium Wnętrz i Sprzętu, przy czym projekty mebli zostały umyślnie dla wystawy wykonane. Realizację projektów mebli podjęło rzemiosło warszawskie, które żywo zainteresowało się inicjatywą współpracy z architektami, po raz pierwszy na taką skalę zorganizowaną. Większe jednak cele postawiono sobie przy realizacji wystawy. Na meble wolno było użyć wyłącznie krajowe drzewo i surowce, aby zapoznać szerokie rzesze publiczności z możliwościami w tym zakresie. Następnie zaś wzory mebli zaprojektowane dla wystawy postanowiono uprzystępnić rzemiosłu całej Polski, wydając je równocześnie z wystawą drukiem w książce p. t. „Meble Wnętrz Mieszkalnych”.

Wydawnictwo to jest niecodziennym zjawiskiem w naszej literaturze fachowej, gdyż po raz pierwszy udostępnienia rzemieślnikom polskie wzory mebli, podczas gdy dotąd rzemiosło korzystało z wzorów obcych, lub naśladowujących obce projekty.

Będziemy jeszcze mieli sposobność powrócić do wystawy po jej otwarciu, zwłaszcza, że omówieniu będzie ona podlegała nie tylko z punktu widzenia eksponatów sztuki, ale i idei zbliżenia projektodawcy-architekta do wykonawcy-rzemieślnika.

BUDOWNICTWO NA TARGACH POZNAŃSKICH.

Na Targach Poznańskich, które odbędą się w czasie od 2 do 9 maja 1937 roku utworzony będzie Dział Budowlany, poświęcony przedstawieniu stanu przemysłu budowlanego. Organizacją Działu zajmuje się Komitet pod przewodnictwem prof. dr. inż. Bryły. Z organizacją działu wiąże się szersza akcja propagandowa w formie odczytów, wycieczek i specjalnych wydawnictw. Zorganizowanie Działu na Targach powinno przyczynić się do rozwoju naszego budownictwa.

KRONIKA KONKURSÓW

KONKURSY ROZSTRZYGNIĘTE.

KONKURS ARCHITEKTONICZNY NR. 62.

Rozstrzygnięty został konkurs na rozplanowanie mola południowego i terenów przyległych oraz na szkicowy projekt „Żeglarskiego Ośrodka Morskiego” w Gdyni.

Nagrody i zakupy przyznano jak następuje:

- Nagroda I (6.000 zł) — praca Nr 20 — inżynierowie architektki Bohdan Damięcki i Tadeusz Sieczkowski (Gdynia).
- Nagroda II (4.000 zł) — praca Nr 4 — inżynierowie architektki Marek Leykam i Marian Spychalski (Warszawa).
- Nagroda III (3.000 zł) — praca Nr 3 — inżynierowie architektki Julian Dachowicz i Zygmunt Majewski (Lwów).
- Nagroda IV (1.000 zł) — praca Nr 13 inżynier architekt Bolesław Malisz (Gdynia).
- Nagroda IV (1.000 zł) — praca Nr 17 — inżynierowie architektki Antoni Jawornicki, Wacław Podlewski i Józef Reński (Warszawa).
- Nagroda IV (1.000 zł) — praca Nr 22 — inż. arch. prof. Franciszek Krzywda Polskowski i inż. arch. krajobrazu Alina Scholtzówna (Warszawa).
- Zakup I (2.000 zł) — praca Nr 10 — inżynierowie architektki Bolesław Lachowski i Stanisław Rychłowski (Warszawa).
- Zakup II (1.000 zł) — praca Nr 9 — słuchacz Wydz. Arch. Pol. Warsz. Henryk Frey, inż. arch. Arseniusz Romanowski oraz słuch. Wydz. Arch. Piotr Szymański (Warszawa).

KONKURS NA GMACH WOLNEJ Wszechnicy POLSKIEJ W ŁODZI.

Konkurs S. A. R. P. Nr. 66 na szkicowy projekt gmachu Wolnej Wszechnicy Polskiej w Łodzi został rozstrzygnięty ostatecznie w dniu 5.III.37 r. z następującym wynikiem:

- Nagroda I — zł. 2.000 — praca Nr. 13 — autorzy: arch. arch. Wacław Kłyszewski, Jerzy Mokrzyński i Eugeniusz Wierzbicki.
- Nagroda II — zł. 1.500. — praca Nr. 27 — autor: arch. Stefan Tworowski.
- Nagroda III zł. 500 — praca Nr. 32 — autorzy: arch. arch. T. Kaszubski i St. Putowski.
- Zakup zł. 500 — praca Nr. 3 — autor: arch. J. Kukulski.

KONKURSY OGŁOSZONE.

GMACH L. O. P. P. Zarząd Oddziału S. A. R. P. w Warszawie ogłasza na zlecenie Zarządu Głównego L. O. P. P. konkurs powszechny Nr 80 na projekt szkicowy gmachu L. O. P. P. w Warszawie.

Nagrody: I — 4.000 zł, II — 2.500 zł, III — 1.500 zł, 2 zakupy po 750.— zł.

Termin składania prac — 22 marca 1937 r.

Program i warunki konkursu oraz podkłady nabywać można (7 zł) w oddziałach S. A. R. P.

POMNIK. Zarząd Główny S. A. R. P. ogłasza konkurs powszechny Nr 73 na projekt pomnika ku czci poległych żołnierzy 33-go Łomżyńskiego pułku piechoty na zlecenie Komitetu wykonawczego budowy pomnika.

Nagrody: I — 1.300 zł, II — 750.— zł, dwie trzecie po 450 zł.

Termin składania prac 20 maja 1937 r.

Program i warunki konkursu oraz podkłady (1 zł) można nabywać w Zarządzie miejskim m. Łomży oraz w Oddziałach S. A. R. P.

PRZESUNIĘCIE TERMINU. Termin składania prac na konkurs Nr. 71 (na plan zabudowy m. Równego) przesunięty na dzień 31 marca r. b. Uzupełnienia warunków konkursu do odbioru w oddziałach S. A. R. P.

ANTICORODAL

Zdobnictwo w architekturze otrzymało nowy metal ze stopu aluminiowego, t. zw. antikorodal. Metal ten jest bardzo lekki, trwały, nie podlega korozji, ma srebrzysty wygląd, po spolerowaniu otrzymuje lśniącą powierzchnię.

Antikorodal jest tańszy od mosiądzu, pokrytego chromoniklem, i tańszy również, uwzględniając jego lekkość, od nowego srebra i nie ma tych wad jak wymienione metale: nie łuszczy się, jak chromonikiel i nie żółknie jak nowe srebro.

Antikorodal jest wyrabiany w kraju i dostarcza się go w postaci blach, taśm, krążków, prętów i profili architektonicznych. W zdobnictwie budowlanym, przede wszystkim nadaje się do dekoracji zewnętrznej i wewnętrznej. Doskonale wyglądają drzwi, okna, poręcze, części ścian, kolumny etc. etc. Zagranicą, stosowanie tego metalu jest szeroko rozpowszechnione i należy się spodziewać, że i w Polsce, zamiast żółknących metali nowosrebrnych, antikorodal zdobędzie dominującą rolę. J.

O ŚRODKACH IZOLACYJNYCH NIEZBĘDNYCH DO STOSOWANIA PODCZAS BUDOWLI

Powszechnie stosowane w naszym budownictwie materiały budowlane, niestety, podlegają wpływom atmosferycznym. — Tym samym budowle narażone są na destrukcyjne działanie czynników atmosferycznych i wód zaskórnych.

Przy budwie nie należy lekceważyć tego, gdyż mści się to srogo w przyszłości, pociągając za sobą nieprzewidziane koszty konserwacji. —

Wychodząc z powyższego założenia, uważać należy za błąd kardynalny zupełne pominięcie użycia środków izolacyjnych podczas budowy. Tym bardziej, że stosowanie środków odnośnych wpływa w dużym stopniu na długowieczność tychże.

Z całego szeregu środków izolacyjnych, będących na rynku naszym, przodujące miejsce zajmuje, niewątpliwie, hydrofuge „Castor“. Jest to domieszka do zaprawy cementowej. — Wpływa ona na umocnienie samego betonu, dając w rezultacie ścisłą nawierzchnię, która nie pęka i nie odkształca się. Z tego co powiedziano wyżej wynika, że nie jest to jedynie teoretyczne rozwiązanie sprawy, jest to

sposób wypróbowany w praktyce, stosowany do robót, wykonywanych jeszcze przed wojną.

Hydrofuge „Castor“ jest pochodzenia bitumicznego, z wyglądu przypomina smołę, miesza się z każdym cementem. Ilość cementu i piasku, potrzebna do wykonania zaprawy, w celu zabezpieczenia jej od przeciekania, wynosi 1 : 2,5 lub 1 : 3. Na każde 100 kg cementu potrzeba około 4,5 kg „Castoru“. Jeden kg wystarcza do otynkowania średnio 3 m² powierzchni, przy grubości 15 do 20 mm.

Użycie „Castoru“ zaleca się również przy budowie basenów, cystern do olejów roślinnych i mineralnych, płynów gryzących, przy budowie tuneli, instalacji sanitarnych i wodociągowych, kotłowni, dołów kłocznych, kompostowych, szambo, schronów przeciwigazowych, pod płytki terrakotowe w łazienkach, przy kryciu dachów płaskich i t. p. Izolacja cementowo-Castorowa jest znacznie tańsza od innych dzięki swej prostocie, gdyż nie wymaga specjalisty i może być wykonana przez robotników, znających roboty cementowe.

W. K.

PRZEMYSŁ BUDOWLANY I TECHNICZNY

Aquisol

Warszawa

AQUISOL

ŚRODEK
PRZECIWI
WILGOCI

„ORŁOROG“ dawn. L. Orłowski,

J. Rogowicz i S-ka, Sp. z o. o.

Warszawa, Pl. 3-ch Krzyży 13, tel. 9-84-23.

Wylężni wytwórcy Aquisoli do izolacji wodochronnej.

Armatury elektryczne

Warszawa

„A. MARCINIAK“ SPÓŁKA AKCYJNA

WARSAWA Zarząd i Fabr. Wronia 23, tel. 595-08, 592-02
Sklep: Bracka 4, tel. 9-60-55

Armatury wodoc. kanal. i ogrzewn.

ZAKŁADY MECHANICZNE „ŚWIT“

INŻ. HELWICH, JANISZEWSKI i S-ka

Warszawa, Piusa XI 44 m. 4 tel. 8-76-40 i 8-76-45

Armatury ogrzewnicze, kąpielowe, przeciwpożarowe i wodolecznicze-

Betonowe wyroby

Warszawa

Fabryka Wyrobów Mozaikowo-Betonowych

B. KOREWA i S-ka

Warszawa, Syreny 7 (Dom własny), Tel. 631-75 (Zał. 1870 r.)

FABRYKA WYROBÓW BETONOWYCH

Inż. STANISŁAW RADZIWIŃSKI

Warszawa, ul. Wilanowska 22, telef. 960-34

POSADZKI CEMENTOWE I LASTRICOWE. SCHODY

Przedsiębiorstwo Budowlane Betonowo-Marmurowe

JÓZEF KRASKOWSKI

Warszawa, Belgijska 10 = Telefon 8-53-06

Wszelkie roboty wchodzące w zakres „Lastrico“ jak: schody, posadzki, okłady ścian i słupów, parapety okienne, układanie ksyolitu, oraz jastrychu pod posadzki dębowe. Wyprawy szlachetne.

POSADZKI z płytek cementowych prasowanych hydraulicznie do 300 atm. w różnych kolorach, deseniach do łazienek, sklepów i t. p. oraz do elewacji

dostarcza:

Przedsiębiorstwo „DROGOBIT“ Sp. z o. o.
Warszawa, ul. Marszałkowska 1, tel. 8-08-18

Bitumina

Warszawa

„ORŁOROG“

dawniej L. ORŁOWSKI, J. ROGOWICZ i S-ka, Sp. z o. o.

Warszawa, Pl. 3-ch Krzyży 13, Tel. 981-23

Wylężni wytwórcy Bituminy do krycia dachów i izolacji.

Blachy Cynkowe

Katowice

CZYSTA BLACHA CYNKOWA

najlepszy materiał do krycia dachów,
ozdoby wnętrz, liter reklamowych i t. p.

POLECA

Gdynia

Budowlane Przedsiębiorstwa i Materiały

Przedsiębiorstwo Budowlane

F. SKAPSKI i S-ka Inżynierowie — Sp. Akc.
Gdynia, ul. Portowa

Warszawa

BIURO INŻYNIERYJNO-BUDOWLANE
INŻ. ZYGMUNT ZARZECKI
Warszawa, Lwowska 19. Tel. 9.40-85

A. CZEŻOWSKI i E. STRUG Inżynierowie
BIURO INŻYNIERYJNO-BUDOWLANE
Warszawa, Al. Ujazdowska 22 m. 42. Telefon 8-65-19.
Roboty budowlane i mostowe. Kamieniołomy granitu.

Przedsiębiorstwo Budowlane

A L E K S A N D E R G U T T
Warszawa, Al. Szustra 36. Tel. 8.71-88.

Towarzystwo Inż.-Budowlane „TRAWERS“

HACIEWICZ i SERWIŃSKI — Inż. Sp. Firm.
Warszawa, Piusa XI 22. Tel. 879-76, 808-69, 446-06.

MECHANICZNE WARSZTATY STOLARSKIE
L. ŁUCZYŃCIEC i Ł. SOBAŃSKI inż.
Warszawa, Korytnicka 6/8, Telefon 10-29-54

PRZEDSIĘBIORSTWO INŻYNIERYJNO - BUDOWLANE

TADEUSZ BRZEZIŃSKI

Warszawa, ul. Marszałkowska 6. Tel. 9-72-60.

Przedsiębiorstwo Budowlane
STEFAN PACHOWSKI

Warszawa ul. Czerwonego Krzyża 21/23 Tel. 205-74

Przedsiębiorstwo inż.-budowlane

INŻ. C. PODLECKI, W. SŁOBODZIŃSKI i S-ka.

Warszawa, Nowogrodzka 7 telef. 9-61-75 i 9-97-69

PIEKUTOWSKI i PŁACHECKI

ZAKŁADY CERAMICZNE „KORWINÓW“

Spółka z ogr. odpowiedzialnością

ZARZĄD: Warszawa Grażyny 18 Tel. 8-60-55

Przedsiębiorstwo Budowlane

A. i R. RZECZKOWSCY

Biuro Zarządu:

Warszawa, Zajęcza 8. Telefon 6-74-85.

Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjno-Budowlanych

H. SOSONKO i W. WOJCIECHOWSKI Inżynierowie

Warszawa, Krucza 8, tel. 881-84.

PRZEDSIĘBIORSTWO BUDOWLANE

INŻ. H. SHUP i S-ka

Sp. z o. o.

WARSAWA, TOPIEL 7a TEL. 5-38-32.

HYDROFUGE „CASTOR“
KARSTENS MAURZYC

Warszawa, ul. Koszykowa Nr. 7. — Tel. 8.27-95.
W Wilnie, biuro handlowe M. Jankowski, Ś-to Jańska Nr. 9
Kraków, Biuro Techniczno-Handlowe W. Kozłowski,
Mikołajska 32

Cegła

Chelmno

Cegielnie „SATURN” i „GRYF“

w CHEŁMNIE i WĄBRZEŹNIE
INŻ. A. DZIEDZIUL i S-KA, tel. 53, Chelmno (Pomorze)

Cement

Warszawa

Towarzystwo Fabryk Portland-Cementu
„WYSOKA” Spółka Akcyjna
Warszawa, Mazowiecka 7

Ceramika

Warszawa

„DZIEWULSKI i LANGE”
Tow. Akcyjne Zakładów Ceramicznych
Warszawa, Al. Jerozolimska 34. Tel. Nr. 618-84 i 618-65

Kraków

Najtańszym
Najtrwalszym
Najzdobniejszym materalem do krycia dachów jest

DACHÓWKA

WYROBU

PŁASZOWSKIEJ FABRYKI DACHÓWEK I CEGIEŁ
Spółki Akcyjnej w Krakowie

Biuro: w KRAKOWIE, ul. Dunajewskiego 6. Tel. 103-64, 120-87

CZĘSTOCHOWSKIE ZAKŁADY CERAMICZNE
S. B. HELMAN i S-ka

Repr. „Cermat” Sp. z o. o., Warszawa, ul. Ks. Skorupki 7 m. 12, tel. 9-75-57.
Klinkier fasadowy i posadzkowy w kolorach: brązowym i złotym
Płytki terrakotowe (kamionkowe), Płytki glazurowane mrozo-odporne
Wyroby szamotowe ogniotrwałe, Kafle majolikowe,
Przewody kominowe i wentylacyjne, Cegły stropowe i inne.

Skawin

FABRYKA WYROBÓW SZAMOTOWYCH i FAJANSOWYCH S. A.

w SKAWINIE

WYRABIA i POLECA PIERWSZORZĘDNE BIAŁE i KOLOROWE
KAFLE PIECOWE NAJWYŻSZEJ JAKOŚCI

Dywany

WARSZAWSKA FABRYKA DYWANÓW „DYWAN” Sp. Akc.

Skład fabryczny: Warszawa, Kredytowa 9, tel. 5-42-50
Bydgoszcz, Jagiellońska 2.

Rok założenia 1884. — Ceny fabryczne. — Wybór olbrzymi.

Dywany i chodniki mechaniczne i ręczne od najtańszych do
najwykwintniejszych. Gładkie dywany w wielkim wyborze.
Wykładanie podłóg gładkimi dywanami i chodnikami we
wszystkich rozmiarach. Wykonanie fachowe. Chodniki
kokosowe w wielkim wyborze.

Fasadowa Wyprawa

Warszawa—Katowice

WYPRAWA FASADOWA „TERRAZYT” KAMIEN SZTUCZNY
Zakłady Przemysłowe „TERRAZYT” w Warszawie
Warszawa, Chmielna 72 Telefon 672-14

FELZYTYN - SKALENIT
I. SINGER „FELZYTYN i TROCAL”

WARSAWA, ul. Kredytowa Nr. 18, tel. 518-48
KATOWICE, ul. Plebiscytowa Nr. 35, tel. 3-15-99

„M. LEMPICKI” SP. AKC. Warszawa, Al. Jerozolimskie 15. Telef. 989-90 i 820-11
Sosnowiec, ul. Małachowskiego 26. Tel. 1.09
Sp. z o. o. Katowice, ul. Gliwicka Nr. 6. Telefon 31.42

PALE FUNDAMENTOWE. WZMACNIANIE FUNDAMENTÓW.
USZCZELNIENIA MURÓW I BETONÓW. OBNIŻANIE WÓD
TERENOWYCH NA CZAS BUDOWY — SPECJALNE INSTALACJE
POMPOWE. WSZELKIE ROBOTY PODZIEMNE.

Warszawa

Gazowe urządzenia, Lampy elektryczne

FABRYKA Jan SERKOWSKI, S. A. Gazowe piece kąpielowe A T I S
Gazowe kuchnie, Kuchenki i t. d.
Kuchenki spirytusowe „A T I S”, Elektryczne lampy i żyrandole.
WARSAWA, NOWOLIPIE 78. Tel. 11-06-12, 11-63-87.

Instalacyjno - Techniczne Biura
Centralne Ogrzewanie i Wodociągi

Warszawa — Sosnowiec — Katowice

„M. LEMPICKI” SP. AKC. Warszawa, Al. Jerozolimskie 15. Telef. 989-90 i 820-11
Sosnowiec, ul. Małachowskiego 26, tel. 1.09
Sp. z o. o. Katowice, ul. Gliwicka Nr. 6, telefon 31.42
WODOCIĄGI — KANALIZACJE — CENTRALNE OGRZEWANIE

ZAKŁADY INSTALACYJNO-TECHNICZNE

nż. St. W. B-cia LANGER i J. ADAMCZYK

Warszawa. Zarząd: ul. Marcinkowskiego 3, tel. 10-22-35.
Biuro: ul. Świętokrzyska 17-3 „ 650-19.

Wykonują: Kanał wodoc., centr. ogrzew., pralnie mechaniczne,
starce biologiczne, hydroparowe i gazowe.

Instalacje Elektryczne

ZAKŁADY ELEKTROTECHNICZNE

ST. ŻOCHOWSKI

Warszawa, Marszałkowska 53, tel. 905-53.

Wykonują wszelkie instalacje elektryczne.

Łódź

Izolacje

Fabryka Wyrobów Korkowych—Materiałów izol. i chem.
ROSICKI, KAWECKI i S-ka
Łódź, Orla 17/19. Tel. 218-47

Warszawa

Izolacje i Asfalty

Fabryka materiałów izolacyjnych, gudronitu i asfaltu
„GUDRONIT” W. CISZEWSKI, bud.
Warszawa, Krakowskie-Przedmieście 17
tel. biuro 611-45, fabryka 10-10-45.

FELZYTYN - SKALENIT

I. SINGER „FELZYTYN i TROCAC”

WARSAWA, ul. Kredytowa Nr. 18, tel. 518-48
KATOWICE, ul. Plebiscytowa Nr. 35, tel. 3-15-99

FABRYKA IZOLACJI KORKOWYCH,
BITUMINY, AQUISOLI i ASFALTÓW

„ORŁOROG”

daw. L. ORŁOWSKI, J. ROGOWICZ i S-KA, Sp. z o. o.
WARSAWA, Pl. 3-ch Krzyży 13. tel. 981-23.

Warszawa

Konstrukcje Stalowe

KONSTRUKCJE STALOWE

Sp. z ogr. odp.

„STALMOST”

Warszawa

Warecka 11a.

Tel. 5-68-40.

Warszawa

Konstrukcje Żelazne i Roboty Budowlane

Fabryka Wyrobów żelaznych, konstrukcji i ornamentacji

H. ZIELEZIŃSKI, wł. KORNEŁ KUBACKI, Inżynier.

Warszawa, ul. Marszałkowska 11/13. Telefon 805-74

JAN GASIŃSKI

Warszawa, Nowy Świat 26
tel. 505-44

Roboty betonowo-lastricowe i skalodrzewne, schody, parapety, fronty, posadzki kylolliowe, lastrico w płytach różnych kolorów i rozmiarów własnej wytwórni, jestrych pod klepkę, oraz wszelkie wyroby ze sztucznego kamienia.

Marmury

Warszawa

Inżynier JAN WEBER BUDOWLANA SPÓŁKA AKCYJNA

Warszawa, ul. Ś-to Krzyska 20 m. 9. tel. 2-51-38

MARMURY KIELECKIE

piaskowce, granity, bazalty, alabastry, marmury zagraniczne

Fabryka w Warszawie: ul. Kopińska Nr. 25, telefon Nr. 9-93-59
Fabryka w Kielcach: ul. 3-go Maja Nr. 25, telefon Nr. 10-01

Metale

Warszawa

METALE PÓLSZLACHETNE

D./H. A. GEPNER

Warszawa, Królewska 43. Tel. 690-27 i 655-25.

Pompy

Warszawa

SPÓŁKA INŻYNIERÓW MECHANIKÓW **„SIM”**
Warszawa, Piusa Nr. 30, tel. 865-49
POMPY I HYDROFORY

Posadzki

Warszawa

„RUBOLEUM”

podłogi gumowe

Zakłady kauczukowe PIASTÓW Sp. Akc.
Warszawa, ul. Złota 35, tel. 5-33-49, 5-62-60

B-cia RUDOLF

Fabryka Posadzek luksusowych, dębowych i fornierów
Warszawa, Nowolipie 52/54 Tel. 12-15-79

Rysunkowe Artykuły

Warszawa

Kopiowanie i oprawa planów, mat. i przyb. kreślarskie

ST. SZYMAŃSKI i K. CYGAŃSKI

Warszawa, Wilcza 32 tel. 8-14-78

Zakład wyświetlania rysunków i Skład przyborów rysunkowych

ALBIN ZABORSKI

Warszawa, Widok 22. Telefon 525-09

Studnie Artezyjskie

Warszawa, Katowice, Sosnowiec

„M. LEMPICKI” SP. AKC. Warszawa, Al. Jerozolimskie 15, Tel. 989-90 i 820-11
Sosnowiec, ul. Malachowskiego 26, tel. 1-09
Sp. z o. o. Katowice, ul. Gliwicka Nr. 6, telefon 31-42
STUDNIE WIERCONE I OPUSZCZANE
Wodociągi—Kanalizacje—Centralne ogrzewanie

RYCHŁOWSKI i S-ka

SP. z O. O.
WARSZAWA, UL. KRUCZA Nr. 24. TEL. 810-24.
Budowa studzien artezyjskich i badania gruntoznawcze

Szkła Fabryki

Warszawa

SZKŁO OKIENNE MASZYNOWE SZKŁO SZYBOWE PRASOWANE
dostarcza Belgijska Spółka Akcyjna
TOW. POŁUDNIOWO-POLSKICH HUT SZKLANYCH
Huta w Zabkowie tel. 11 — szkło okienne
Huta w Szczakowie tel. 16 — szkło prasowane
MAŁOPOLSKIE FABRYKI SZKŁA Sp. z o. odp.
Huta w Szczakowie tel. 16 — szkło okienne
Biuro sprzedaży: Warszawa, Złota 14 m. 2, tel. 6-60-71 i 6-60-97.

Szkló

Warszawa

ZAKŁADY SZKLARSKIE I WYTWÓRNA LUSTER
JAN SZULC i S-ka

Warszawa, Biuro: Nowy Świat 48. Tel. 265-94 i 9-62-32

Skład Szyb T. DEGENSZAJN, Sp. z o. o.
Przedstawicielstwo hut w SZCZAKOWEJ i ZĄBKOWICACH
Warszawa Graniczna 1. tel. 5-39-59, 2-09-65

POLSKI PRZEMYSŁ SZKLARSKI
JAN REDLER i JÓZEF CZARNOŁĘSKI

SZYBY, LUSTRA, CEGŁY SZKLANE, LUXVERY, ŚWIATŁO-
WPUSTY „ROTALITY” i SZKŁO BUDOWLANE, ROBOTY SZKLAR-
SKIE. WARSZAWA, UL. ZŁOTA 21, TEL. 241-18.

Warszawa

Wanny**„OLKUSZ” S.A.**

FABRYKA NACZYŃ EMALJOWANYCH
W OLKUSZU

produkuje:

STAŁOWE EMALIOWANE WANNY KUPIELOWE
PIERWSZORZĘDNEJ JAKOŚCI
Cenniki i prospekty na żądanie

Wapno**Wapno i Kamieniołomy Sp. Akc. w JAWORZNI**

Kielce, skrzynka poczt. 160, tel. 10-74

Warszawa, ul. Mokotowska 51/53, tel. 9-01-98

- 1) Wapno Palone Tluste o najwyższej wydajności, zawartości (CaO) 99,1%.
- 2) Wapno Palone Mielone-Rolnicze wysokoprocentowe.
- 3) Piaskowiec, Kamień marmurowy do robót budowlanych, dróg i cukrowni.

Wentylatory

NASADY KOMINOWE i WENTYLACYJNE ROTOROWE

SAVONIUS

wytwarza na zasadzie licencji fińskiej
Fabryka Maszyn WENTYLATOR
Warszawa, ul. Srebrna 16.

Warszawa

Zakłady Wyświetlania Rysunków

WYŚWIETLANIE PLANÓW. RYS. TECHN. I MAP ORAZ OPRAWA **„KOPJA”**

Warszawa, ul. Nowogrodzka 17 m. 17 parter, tel. 9.04-74.

Kopiarnia Rysunków. Skład art. rysunkowych

W. SKIBA i A. WYPOREK

Warszawa, ul. Marszałkowska 71, Tel. 8.35-66 i 8.41-23.

Kopiowanie i oprawa planów, mat. i przyb. kreślarskie

ST. SZYMAŃSKI i K. CYGAŃSKI

Warszawa, Wilcza 32 tel. 8-14-78

Zakład wyświetlania rysunków i Skład przyborów rysunkowych

ALBIN ZABORSKI

Warszawa, Widok 22. Telefon 525-09.

KOPIOWANIE I OPRAWA PLANÓW

ABARYS

Warszawa, Nowy Świat 27, tel. 642-99.

Warszawa

Żyrandole

FABRYKA ŻYRANDOLI ELEKTRYCZNYCH

A. MARCINIĄK Sp. Akc.

Warszawa: Zarząd i Fabryka: Wronia 23, tel. 595-08 i 592-02
Sklep: Bracka 4, tel. 9-60-55

FABRYKA ŻYRANDOLI

ELEKTROS Sp. z o. o.

WARSZAWA, Marszałkowska 151, tel. 205-69. CENY NISKIE

Warszawa

Żelazo Zbrojeniowe

STAL ISTEG ZASTĘPUJE OKRĄGŁE ŻELAZO ZBROJE-
NIOWE W SKALI 1 KG STALI ISTEG ZA-
MIAST 1 1/2 KG OKRĄGŁEGO ŻELAZA.

HUTA BANKOWA w Dąbrowie Górniczej
WARSZAWA, PIERACKIEGO 11, TEL. 632-40.